

Voimaleijonan onnistumisopas

Toimintamalli ratkaisukeskeisten
menetelmien käytöstä osaksi päiväkodin
arkea

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi, Lapset ja nuoret
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Camilla Kuivalainen
Jenna Storlöpare

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK

KUIVALAINEN, CAMILLA &
STORLÖPARE, JENNA:

Voimaleijonan onnistumisopas -
Toimintamalli ratkaisukeskeisten
menetelmien käytöstä osana päiväkodin
arkea

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 42 sivua, 35
liitesivua

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen. Työn tavoitteena oli tehdä sähköinen opas ratkaisukeskeisten menetelmien käytöstä päiväkodissa. Opasta on mahdollista hyödyntää kaikissa Lahden varhaiskasvatuksen yksiköissä. Sähköisen oppaan nimeksi tuli Voimaleijonan onnistumisopas. Opinnäytetyö oli laadullinen, ja sen yhteistyökumppanina toimi Lahden kunnallinen Villähteen päiväkotitoimi. Työ antaa tietoa ja ideoita ratkaisukeskeisten menetelmien käytöstä varhaiskasvatuksessa ja parantaa tämän avulla palvelun laatua.

Opinnäytetyö on hyvin ajankohtainen, sillä ratkaisukeskeisten menetelmien käyttö varhaiskasvatuksessa on otettu osaksi myös Lahden päivitettyä varhaiskasvatussuunnitelmaa. Opinnäytetyössä selvitimme työntekijöille lähetetyn kyselyn, työntekijöiden tekemien havaintojen ja teemahaastattelun avulla Villähteen päiväkodin tarpeita ratkaisukeskeisten menetelmien hyödyntämisestä päiväkodissa.

Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että tarvetta on selkeälle, helppokäyttöiselle ja konkreettiselle, lapsilähtöiselle oppaalle. Haasteita koettiin arkisissa tilanteissa, kuten lelujen kädestä ottamisessa, tuuppimisessa ja puremisessa. Opas antaa ratkontamenetelmiä lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä ongelmissa. Sähköinen opas on hyödynnettävissä heti sen valmistuttua valmiiksi suunniteltujen ja tulostettavan materiaalin avulla. Voimaleijonan onnistumisoppaan tarkoitus on luoda lapsen motivaatiota ja intoa opettelemaan uusia taitoja. Opas on suunniteltu niin, että henkilöstön on helppo lähteä käyttämään menetelmää osana ryhmän päivittäistä arkea.

Jatkotutkimusta opinnäytetyömme jälkeen on mahdollista jatkaa esimerkiksi keräämällä määrällisen ja/tai laadullisen tutkimuksen avulla palautetta oppaan käytettävyydestä ja sen mahdollisista hyödyistä, haitoista sekä kehitysideoista Lahden varhaiskasvatuksen työntekijöiltä.

Asiasanat: lapset, ratkaisukeskeisyys, ratkaisukeskeiset menetelmät, varhaiskasvatus, menetelmät, laadullinen opinnäytetyö

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
KUIVALAINEN, CAMILLA &
STORLÖPARE, JENNA:

The Power Lion's guide to success -
Operating model for using the solution-
focused method as part of a day-care
center's everyday life

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Work with Children and Young
People, 42 pages, 35 pages of appendices

Spring 2018

ABSTRACT

The thesis was work-oriented. The aim of the thesis was to create an electronic guide of the solution-focused method to be used in the early childhood education units of Lahti. The electronic guide was named Voimaleijonan onnistumisopas, Power Lion's guide to success. The thesis was qualitative and was commissioned by the municipal kindergarten of Villähde, Lahti. The guide will improve the quality of the service with the help of information and new ideas for the use of the solution-focused method in early childhood education.

The topic is very current for the solution-focused method has been incorporated into the early childhood education plan of Lahti in August 2017. The purpose of this thesis was to find out the needs of the client for the use of the solution-focused method in the day-care center based on the results of the questionnaire sent to the employees, observations and theme interviews of the employees.

The results revealed that there is a need for a clear, easy-to-use and tangible child-oriented guide. Challenges were experienced in everyday situations, such as grabbing a toy from another child, pushing and biting. The guide provides solutions to children's growth and development problems. The electronic guide can be used immediately after it has been completed, using pre-designed and printed materials. The purpose of the guide is to increase a child's motivation and enthusiasm to learn new skills. The guide is designed so that the staff can easily start using the method as part of the daily life of the day-care.

Further research can be done, for example, by collecting quantitative and / or qualitative research on the usability of the guide and its potential benefits, disadvantages and development ideas from the employees of early childhood education in Lahti.

Key words: children, solution focus, solution-focused method, early childhood education, methods, qualitative thesis

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Tavoite ja tarkoitus	2
2.2	Yhteistyökumppani	2
2.3	Tiedonhaku	3
3	VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET	5
3.1	Varhaiskasvatus	5
3.2	Varhaiserityiskasvatus	6
3.3	Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	7
4	RATKAISUKESKEISYYS	9
4.1	Ratkaisukeskeisyyden kehittyminen	9
4.2	Ratkaisukeskeiset menetelmät	10
4.2.1	Lyhytterapia menetelmä	11
4.2.2	NLP	12
4.2.3	NePsY	13
4.2.4	Muksuoppi	13
5	TUTKIMUKSEN TAUSTA	15
5.1	Opinnäytetyön toteutus	15
5.2	Tutkimuskysymykset	17
5.3	Tutkimusmenetelmät	17
5.4	Tulosten analysointi	20
6	TUTKIMUSTULOKSET	22
6.1	Ratkaisukeskeisyys	22
6.2	Kasvattajan rooli	23
6.3	Keinoja – pienryhmätoiminta	23
6.4	Toimintatapojen uudistus	24
6.5	Haasteet	25
6.6	Yhteenveto	26
7	VOIMALEIJONAN ONNISTUMISOPAS	29
7.1	Oppaan luominen	29
7.2	Oppaan käyttö	30

8	OPINÄYTETYÖN ARVIONTI	31
8.1	Opinnäytetyöprosessin kulku	30
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	32
8.3	Jatkotutkimusehdotukset	34
9	POHDINTA	36
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	43
	Liite 1. Teemahaastattelun runko	
	Liite 2. Infokirje ja alkukartoituskysely	
	Liite 3. Voimaleijonan onnistumisopas	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tukee Lahden varhaiskasvatussuunnitelman nostamaa neuropsykiatrisen ohjauksen toimintakulttuuria. Kasvattajan reflektiivinen peili – tiimityökalu lasten keskeisten tarpeiden huomiointiin on kehittämishanke osana NEPSY-koulutusta. NEPSY-koulutus on ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentajakoulutus. Kehittämishanke keskittyy voimavarojen, positiivisten asioiden ja taitojen vahvistamiseen lasten ohjausmenetelmissä. Opinnäytetyömme antaa konkreettisia ratkaisuja painottaen näitä samoja asioita.

”Voimaleijonan onnistumisopas - Toimintamalli ratkaisukeskeisten menetelmien käytöstä osaksi päiväkodin arkea” on opinnäytetyömme aihe. Opinnäytetyömme tutkimuksen tavoite on tuottaa sähköinen opas ratkaisukeskeisistä menetelmistä. Tavoitteena on myös selvittää, mitä neuropsykiatrinen valmennus on ja millaisilla menetelmillä se on mahdollista tuoda osaksi päiväkodin arkea. Tarkoituksena on luoda varhaiskasvatuksen kasvattajille menetelmiä, joilla he saavat lapset oppimaan taitoja, joissa heillä on haasteita. Opasta tehdessämme saimme käyttää luovuutta ja visuaalista näkemystä.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii syvälliseen ymmärrykseen eikä tilastollisiin yleistyksiin (Kananen 2014, 24). Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää, miten ratkaisukeskeiset menetelmät voidaan sisällyttää osaksi päiväkodin arkea ja millaiset ratkaisukeskeiset menetelmät tukisivat parhaiten päiväkodin arkea. Tutkimuksen aineiston keräsimme, varhaiskasvattajien tekemän havainnoinnin, kyselylomakkeen ja teemahaastattelun avulla. Tavoitteena oli näiden menetelmien avulla kerätä varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia ja toiveita oppaan sisällöstä ja käytettävyydestä. Aiheen aikaisempi tutkimustieto on hyvin vähäistä. Tämä loi ajatuksen, että tämän kaltaiselle oppaalle tulee varmasti olemaan tulevaisuudessa käyttöä, ja että siitä olisi myös hyötyä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda sähköinen opas ratkaisukeskeisistä menetelmistä, ottaen huomioon Villähteen päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajien toiveet ja tarpeet. Oppaan tavoite oli luoda yksinkertaiset ja selkeät ohjeet lapselle ja varhaiskasvatuksen kasvattajille uusien taitojen oppimista varten. Opas toteutettiin sähköisenä versiona, jotta sitä on mahdollisuus hyödyntää myös myöhemmin kaikissa Lahden varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Opinnäytetyön tarkoitus on antaa Villähteen päiväkodille ideoita ja materiaalia päiväkodin kasvattajien käyttöön yksinkertaisen ohjeistuksen avulla. Opinnäytetyöstä saa vastauksen, miten ratkaisukeskeiset menetelmät voidaan sisällyttää päiväkodin arkeen yksinkertaisen ohjauksen ja materiaalin avulla. Oppaan harjoitteiden avulla lapsi voi yhdessä kasvattajan tai muiden lasten kanssa harjoitella uusia taitoja omien voimavarojen ja jo olemassa olevien taitojen avulla.

Oppaan luomisessa on käytetty neuropsykiatrisen valmentajan oppimiskirjaa, Muksuopin teoriakirjoja ja tehtäväkirjoja. Näistä materiaaleista olemme kasanneet mahdollisimman lapsilähtöisen työmenetelmän ottamalla huomioon yhteistyökumppanin toiveet ja tarpeet.

2.2 Yhteistyökumppani

Opinnäytetyömme tutkimuksen yhteistyökumppani oli Lahden kaupungin alaisuudessa toimiva Villähteen päiväkotitoiminta. Päiväkotitoiminta toimii kahdessa eri toimipisteessä. Esiopetusryhmät toimivat Villähteen koulun tiloissa. Hoitopaikkoja päiväkodilla on yhteensä 115. Pienet lapset eli 0-5-vuotiaat sijoittuvat Villähteen päiväkotitoimintaan ja esiopetusikäiset eli 6-vuotiaat koulun tiloihin. Päiväkotitoiminta korostaa toiminnassaan lasten, vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutusta. Toiminnassa arvostetaan

erityisesti luontoa, ympäristöä ja kestävää kehitystä. (Lahti 2017.)

Villähteen päiväkodin toiminnan perusteena on lasten, vanhempien ja henkilökunnan avoin vuorovaikutus, jossa tarkoituksena on rikastuttaa lapsen kasvuympäristöä. Villähteen päiväkodissa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaista lapsilähtöistä varhaiskasvatusta, joka on suunnattu alle kouluikäisille lapsille. Toiminnassamme kiinnitämme huomiota luontoon, ympäristöön sekä kestävään kehitykseen. (Lahti 2017.)

2.3 Tiedonhaku

Tiedonhakuprosessi aloitettiin tutkimuslupahakemuksen tekemisellä. Varhaiskasvatustalot myönsivät tutkimusluvan lokakuussa 2017. Tämän jälkeen aloimme työstämään opinnäytetyöntietoperustaa. Opinnäytetyön tietoperusta koostuu ratkaisukeskeisten menetelmien, varhaiskasvatuksen ja varhaiserityiskasvatuksen kirjallisuudesta.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu muun muassa ratkaisukeskeisten menetelmien, varhaiskasvatuksen ja varhaiserityiskasvatuksen kirjallisuudesta sekä neuropsykiatrisen valmentajan tiedoista ja materiaaleista sekä NLP:stä, joka on malli mielentoiminnasta.

Teoriatietoa varten aloitimme työskentelyn tutustumalla aiheen kirjallisiin materiaaleihin sekä jo aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin sekä hankkeisiin. Taustatietoa meillä oli jo jonkin verran erikoistuneiden opintojen johdosta. Aiheen aineistoa sekä materiaalia löytyi runsaasti kirjastoista ja internetinhakukoneita käyttämällä. Työhömmme käytimme laaja-alaisesti eri lähteitä, joiden valintakriteereiksi asetimme julkaisuajankohdan, aiheen soveltavuuden sekä saatavan materiaalin luotettavuuden. Hyödynsimme myös informaation apua, joka auttoi meitä asiasanojen ja erityisesti englanninkielisen materiaalin hankkimisessa hakukoneita hyödyntäen.

Huomasimme pian työskentelymme aloittamisen jälkeen, että aiheemme on niin tuore, ettei siitä valitettavasti löydy tutkimuksia joihin peilata työtämme. Tämä hankaloittaa osaksi opinnäytetyömme tutkimuksen luotettavuutta.

3 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen kasvattajilla on tärkeä tehtävä lapsen kasvun, kehityksen ja terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Työn tehtävä on tarjota virikkeellinen ja monipuolinen ympäristö lapsille. Lapsen päivän tulisi sisältää kehityksen eri osa-alueita kehittäviä toimintoja, kuten esimerkiksi leikkiä, motoristen taitojen kehittämistä, tunnetaitojen harjoittelua ja sosiaalisten taitojen opettelua. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 2a§.)

Varhaiskasvatus koostuu kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta muodostuvasta kokonaisuudesta. Kun puhutaan varhaiskasvatuksesta, tarkoitetaan pienten lasten kohdalla tapahtuvaa tavoitteellista vuorovaikutuksellista kasvatusta, jonka tavoitteena on tukea lapsen tasapainoista kehitystä, kasvua ja oppimista. (Opetushallitus 2017.)

Hoito ja opetus muodostavat kokonaisuuden, jota ohjaa pedagoginen ohjaus ja opetus. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotien lisäksi kodinomaisissa tiloissa, jolloin niitä kutsutaan perhepäiväkodeiksi. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 1§.) Varhaiskasvatusta voidaan järjestää myös leikki- ja kerhotoimintana. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2017.)

Varhaiskasvatuslaki uudistui 1.8.2015. Lain uusimisen tavoitteena oli asioiden ajanmukaistaminen ja uudistaminen. Uusia tavoitteita saavutetaan suunnitelmallisen toiminnan, sekä monialaisen yhteistyön avulla. Uudessa laissa korostetaan lasta kunnioittavaan työtapaan ja vuorovaikutukseen sekä hoitosuhteisiin, jotka ovat mahdollisimman pysyviä. (Mahkonen 2015, 34-37.)

Asiantuntijavirastona varhaiskasvatuksessa toimii Opetushallitus, joka laatii valtakunnalliset perusteet toiminnalle. Jokaisessa varhaiskasvatusta tuottavassa yksikössä laaditaan kaikille lapsille yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on oikeus valita, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei. Ennen

oppivelvollisuutta annettava toiminnallinen varhaiskasvatus on esiopetusta, ja tähän osallistuminen tuli velvoittavaksi uuden lain puitteissa vuonna 2015. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2017.)

Uuden varhaiskasvatuslain puitteissa uusiutuivat myös varhaiskasvatuksen perusteet 2016. Suunnitelman perusteet ovat valtakunnallinen määräys, jotka nousevat suoraan varhaiskasvatuslaista (1§). Yhtenäisten tavoitteiden asettaminen luo pohjan lapsen yhdenvertaiselle oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle. Lähtökohtana muutoksissa toimii toimintaympäristön ja kasvu ympäristön muuttaminen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 8.)

Vuonna 2017 otettiin käyttöön paikallisesti laaditut uudet varhaiskasvatussuunnitelmat (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2017). Paikallisten suunnitelmien tulee olla tehty niin, että niitä arvioidaan ja voidaan kehittää. Suunnitelmaa laadittaessa siinä tulee ottaa huomioon jokaisen kunnan pedagogiset painotukset ja yksilölliset tarpeet. Suunnitelmassa tehdään kuitenkin niin, että mitään lain osaa ei voi kumota tai jättää pois. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 9.)

3.2 Varhaiserityiskasvatus

*Lapset ovat erilaisia ja niin ovat myös tarpeet
(Huhtanen 2004, 7).*

Varhaiserityiskasvatuksessa pyritään tarjoamaan kaikille lapsille yhteinen varhaiskasvatus, jossa huomioidaan erityisen tuen tarpeessa olevat lapset. Varhaiskasvatuksessa erityisvarhaiskasvatus on huomioitu ottamalla ryhmän tueksi erityispedagogiikan asiantuntemusta. Kaikille lapsille pyritään luomaan yhteinen oppimisympäristö, jossa kaikilla on hyvä kehittyä ja oppia sekä heidän yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. (Tukevalla polulla 2015, 2.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan tärkeänä asiana esille huoltajien osallisuus lasta arvioitaessa, kun mietitään tuen tarvetta. Huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa yhdessä pyritään miettimään havaintojen ja arvioiden perusteella lapselle sopiva tuen tarve. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016; Tukevalla polulla 2015, 2-3.)

Lasten tarpeiden lähtökohtien määrittely ja havainnointi on jokaisen lapsen kohdalla erilaista. Normaalisuuden ja erilaisuuden määrittelyssä nousee ongelmia. Se mikä on jollekin normaalia, voikin olla jollekin toiselle taas epänormaalia. Lapsen arvioinnissa tavoitteena on saada laaja kuva lapsen kehityksestä ja sitä kautta määrittellä lapsen erityisentuen tarve. (Huhtanen 2004, 11.)

Kansainvälisten tutkimusten mukaan lasten ja nuorten käytöshäiriöt ovat lisääntyneet viimevuosien aikana. Myös lisääntyvä tietoisuus ja lääketieteen kehittyminen vaikuttavat siihen, että neuropsykiatrisia ei diagnosoituja oireita havainnoidaan ja tunnistetaan paremmin. (Huttunen 2016.) Alan ammattilaiset kohtaavat työssään haasteita joissa unohdetaan mitä piti osata, mitä tilanteessa tulisi tehdä, kun ratkaisua ei löydy? (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 89.) Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on lisääntynyt joka tuo omat tavoitteensa ja haasteensa työkentälle (Viitala 2000,17).

3.3 Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Lahden varhaiskasvatus yksiköt kokoavat vuosisuunnitelmansa itse varhaiskasvatussuunnitelmasta yhteisiä arvoja silmällä pitäen. Varhaiskasvatuksen pääajatus on lapsen kokonaisvaltainen huomioiminen. Tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia sekä luoda hänelle mahdollisimman hyvä kehitys- ja oppimisympäristö. Jokainen lapsi varhaiskasvatuksen piirissä on varhaiskasvatuslain mukaan oikeutettu saamaan tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista kasvatusta. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Varhaiskasvatussuunnitelma luodaan yhdessä lapsen huoltajan kanssa, kun lapsi tuodaan varhaiskasvatuksen piiriin. Lahden päiväkodeissa varhaiskasvatussuunnitelma kirjoitetaan verkkoon ja sitä päivitetään aina tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on yhtenä tärkeänä asiana nostettu esille reflektiivisyys eli toiminnan ajattelu. Päiväkodin henkilökunta suunnittelee yhdessä havaintojen, omien ajatuksien, kokemusten sekä ideoiden pohjalta toimintaa. Työntekijöiden itsereflektion avulla lapsen kasvattamisen laatu paranee. (Ojala 2009, 28-29.) Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on merkitty, että reflektiivisyyden tulee näkyä päiväkodin henkilöstön toiminnassa. Yhteiselle suunnittelulle onkin järjestetty vuosittain aikaa. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa osana havainnoinnin ja arvioinnin kokonaisuutta on nostettu tärkeään rooliin opinnäytetyötämme käsittelevä aihe ratkaisukeskeiset menetelmät. (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017.) Lahden varhaiskasvatukselle tehty kehittämishanke on osa NEPSY-koulutusta. Sen tavoitteena oli tuoda tiimien käyttöön apuväline, joka auttaa kasvattajia keskittymään entistä enemmän positiivisen kasvattaja-lapsisuhteen muodostumiseen. (Lahti sivistystoimiala 2016.)

4 RATKAISUKESKEISYYS

4.1 Ratkaisukeskeisyyden kehittyminen

Ratkaisukeskeinen lyhytterapia on alun perin kehitetty Yhdysvalloissa vuosina 1985-1994. Steve de Shazer ja Insoo Kim Berg kolleegoineen ovat ratkaisukeskeisen menetelmän takana. He ovat koko uransa ajan työskennelleet yksilöiden, perheiden sekä pariskuntien kanssa kohdaten erilaisia ongelmia. De Shazer on kirjoittanut paljon ratkaisukeskeisestä terapiasta. Hän oli myös suuresti kiinnostunut muun muassa Milton Ericksonin kehittämästä psykoterapeuttisesta lähestymistavasta. Ratkaisukeskeinen menetelmä lukeutuu myös psykoterapian muotoon, joka on saanut vaikutteita juuri Milton Ericksonin terapeuttisista menetelmistä. De Shazer ja Berg ovat kouluttaneet paljon ammattilaisia ympäri maailmaa ja myös heidän itsensä perustamassaan Brief Family Therapy Centerissä. (Jong & Berg 2013, 10, 22; Furman 2016, 19-20.)

De Shazer ja Berg eivät nähneet käytettävien terapiamuotojen palvelevan asiakkaita oikealla tavalla. Tästä lähtikin ajatus oman uuden terapiamuodon kehittelyyn. Menetelmä syntyi havainnoinnin ja reflektoinnin avulla. He kiinnittivät erityisesti huomiota siihen, mikä nähtiin hyödyllisenä. Kaikki aiemmat ongelmat ja käsitykset sivuutettiin, toisin kuin perinteisessä terapiassa. Menetelmässä asioita lähestytään ratkaisukeskeisellä otteella, kun perinteisesti terapiassa lähestymistapa on usein ongelmakeskeinen. (Jong & Berg 2013, 22-23.)

Suomeen tätä menetelmää Muksuopin muodossa ovat tuoneet Ben Furman ja Tapani Ahola. Muksuopin kehittämistyöryhmään kuului Furmanin ja Aholan lisäksi myös erityislastentarhaopettajat Tuija Terävä ja Sirpa Brin. Yhdessä he kehittivät tämän 15 portaisen menetelmän 90-luvulla Helsingissä. (Furman 2016, 11; Muksuoppi 2017.)

4.2 Ratkaisukeskeiset menetelmät

Ratkaisu- ja voimavarakeskeistä teorian ydinperiaatteeksi voidaan mieltää seuraavaa määritystä.

*Jos jokin ei ole rikki, älä yritä korjata sitä. Kun tiedät mikä toimii, tee lisää sitä. Jos jokin ei toimi, tee jotain muuta.
(Huotari & Tamski 2013 a, 60.)*

Hirvihuhta ja Litovaara kirjoittavat kirjassaan *Ratkaisun taito* (2003, 15), kuinka ongelmia tulee käsitellä ja ratkoa. Ratkaisuna näihin kysymyksiin tuodaan esille ajatustavan muuttaminen pois ongelmista kohti tulevaa sekä painotetaan omien voimavarojen vahvistamista. Taulukossa 1. on esitetty ongelma- ja ratkaisukeskeisen lähestymistavan eroja.

TAULUKKO 1. Ongelma- ja ratkaisukeskeisen lähestymistavan erot (Huotari & Tamski 2013 b, 19).

ONGELMAKESKEINEN AJATTELUTAPA	RATKAISUKESKEINEN AJATTELUTAPA
ongelmien kuvaaminen	tavoitteiden kuvaaminen
kielteisen kehityksen kuvaaminen	myönteisen kehityksen huomioiminen
ongelmien syiden miettiminen	myönteisen kehityksen selittäminen
taustatekijöiden pohtiminen	aikaisempien onnistumisten pohtiminen
esteiden ja rajoitusten näkeminen	mahdollisuuksien ja voimavarojen hyödyntäminen
syillisten etsiminen	ansion jakaminen edistyksestä

Huotari ja Tamski (2015, 45-47) pohtivat tätä samaa asiaa puhumalla resurssitiloista eli voimavaratiloista. Voimavaratilat ovat ulkoisia ja sisäisiä, jotka ilmenevät koko kehossa tapahtuvina tiloina. Ratkaisukeskeinen lähestymistapa liittyy olennaisesti vuorovaikutustilanteisiin. Siihen liittyvät erilaiset motivaatiota lisäävät harjoitteet. Harjoitteet ovat olennainen osa innostamisen, suunnitelmallisuuden ja ongelmienratkaisun kautta tapahtuvaa kehitystä. (Huotari & Tamski 2015, 45-47.) Ben Furman, Muksuopin perustaja painottaa myös olemassa olevien taitojen vahvistamista innostamisen ja motivaation avulla (Furman 2003, 11-13).

Ratkaisukeskeinen ajattelutapa auttaa haastavissakin tilanteissa löytämään tavoitteita, voimavaroja ja päämääriä. Näiden avulla päästään eteenpäin ja selvitään paremmin haastavista tilanteista. Toivon luominen ja voimavaroihin keskittyminen helpottaa tulevaisuuteen katsomista ja lisää tavoitteellisuutta ja näiden kautta asioissa edistyminen mahdollistuu. Välillä lapsen toiminta saattaa herättää negatiivisia tunteita, näissäkin tilanteissa kasvattajan tulee ohjata lasta rakentavasti (Rautamies, Poikonen, Vähäsantanen & Laakso 2016). Haastavat tilanteet eivät aina vaadi ihmeellisiä ratkaisuja. Välillä pienikin edistyminen voi olla suuremman muutoksen alkua. (Mannström-Mäkelä 2015-2016.) Positiivisen psykologian ajattelutavan mukaisesti mihin keskityt, saat sen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016). Kun keskityt lasten vahvuuksiin, tulet myös löytämään niitä.

4.2.1 Lyhytterapia menetelmä

Lyhytterapia menetelmä ratkaisukeskeisyydestä on saanut alkunsa Yhdysvalloissa, Milwaukeessa 1980-luvulla. Lääkäri, psykiatri ja hypnotisti Milton H. Erickson on perustanut lyhytterapia menetelmän. Lyhytterapia pohjautuu hänen kehittämiinsä terapeutisiin menetelmiin. Ongelmille pyritään etsimään uudelleenmäärittely. (Mattila 2011, 95–96.)

Erickson painottaa menetelmässään myönteisyyttä. Hän uskoo, että myönteisyyden korostaminen auttaa ihmistä luontaiseen kasvuun. Hän

uskoo myös, että myönteisyyden korostaminen lisää yhteistyöhalukkuutta. Erickson ei keskittynyt ongelmiin vaan halusi aina etsiä jotain arvokasta, kehitettävää, ihmisen voimavaroja. (Haley 1997, 31.)

4.2.2 NLP

NLP eli Neuro linguistic programming tarkoittaa toimen ja mielen mallintamisella tapahtuvaa voimavarojen etsimistä, jossa käytetään mielikuvaohjausta apuna. (Tamski & Huotari 2015, 35.) Miten opimme asioita, kuinka motivoidumme ja selvitämme haasteita. Näihin kaikkiin mielen asioihin NLP antaa mallin (NLP Akatemia 2018).

Neuro-Linguistic Programming tarkoittaa suomeksi neuro-lingvistinen ohjelmointi. "Neuro"-sana kuvaa tässä tapauksessa ihmisen aivoissa ja mielessä käytävää tiedon käsittelyä. "Lingvistinen"-sana tarkoittaa taas puhuttua sekä kehonkieleemme toimintaa, joka tapahtuu joko tiedostaen tai tiedostamatta. "Ohjelmoinnilla" kuvataan sitä kuinka olemme asettaneet itsemme ajattelemaan ja toimimaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että pienellä muutoksella voimme saada muutosta toimintaan. (Flow Mentaalivalmennus 2018.)

NLP on lähtöisin Amerikasta UCLA yliopistosta 1970-luvulla. Sen perustajina olivat John Grinder, apulaisprofessori ja Richard Bandler, opiskelija. Myöhemmin joukkoon on tullut mukaan vielä paljon muita terapeutteja kehittämään NLP:tä. Ginger ja Bandler tavoittelivat tehokkuutta sekä tuloksellisuutta etsimällä näihin tavoitteisiin tähtääviä teorioita, tekniikoita ja menetelmiä. Vuonna 2014 Ritva Ahveniemen väitöstutkimuksesta kävi ilmi, että ajatukset NLP:stä toivat esiin vuorovaikutustaidot ja itsetunnon kehittymisen. (Suomen NLP yhdistys 2017.)

4.2.3 NePsY

NePsY eli neuropsykiatrinen valmennus perustuu arjessa tapahtuvaan elämänhallintaan, jossa harjoitellaan ihmissuhdetaitoja. Valmennusta voidaan käyttää erilaisissa elämäntilanteissa helpottamaan jo diagnosoituja kehityssairauksia. Esimerkiksi neuropsykiatrisista erityisvaikeuksista kärsivät, mielenterveyskuntoutujat ja päihdekuntoutujat saavat valmennuksesta apua. Valmennus toimii ennaltaehkäisevänä, asiakkaan elämänlaatua parantavana sekä terapeuttisena kuntoutusmenetelmänä.

Neuropsykiatrinen valmentaja on sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon ammattilainen. Hän osaa käyttää monipuolisesti ohjausmenetelmiä eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien henkilöiden kanssa. Valmentaja ohjaa asiakasta suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja erilaisten harjoitteiden avulla auttaa heitä löytämään omia voimavarojaan, jonka keskiössä on: ratkaisukeskeinen ajattelutapa. Jokaisella ihmisellä on olemassa omia taitoja sekä voimavaroja. Valmennus on tavoitteellista sekä suunniteltua toimintaa, joka tukee ja auttaa hyödyntämään yhteiskunnan tarjoamia palveluita. Nämä kaikki tukevat ihmistä tekemään muutoksia elämäänsä. Valmennus tapahtuu valmennettavan tutussa ympäristössä. Valmentaja toimii tukihenkilönä valmennettavan asioiden hoitamisessa, joita ovat esimerkiksi kuntien virastoissa tapahtuvat asioinnit. (Huotari & Tamski 2013 b, 8, 14, 16-17.)

4.2.4 Muksuoppi

Ben Furman on psykoterapeutti, psykiatrian erikoislääkäri ja hän toimii lyhytterapiainstituutin toimitusjohtajana sekä kouluttaa ratkaisukeskeistä psykoterapiaa. Furman on myös perustanut Muksuopin. Se on ratkaisukeskeinen menetelmä, josta saa apua psykososiaalisiin ongelmiin. Furman mieltää, että aikuiset näkevät ongelmien usein olevan oireita psyykkisestä häiriöstä tai johtuvan perheen sisällä olevista ongelmista.

Lapset taas usein mieltävät ongelmien johtuvan puuttuvista taidoista, jos taito olisi ei olisi myöskään ongelmaa. (Furman 2016, 9-10.)

Muksuopissa kerrotaan, kuinka ei ole olemassa ongelmia vaan jo olemassa olevia taitoja, tämä tarkoittaa "taidottamista". Keskitytään lapsen luontaiseen ajattelutapaan. Taito konkretisoidaan tavoitteiksi, herätetään motivaatiota, harjoitellaan ja lopuksi vahvistetaan opittua. Menetelmä on kehitetty erityisesti 3-12-vuotiaille lapsille, mutta sitä voidaan soveltaa myös teini-ikäisille ja aikuisille. Menetelmä on kehitetty erityisesti lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Vanhemmat voivat kuitenkin myös turvallisesti hyödyntää menetelmää kotona. Muksuopista saa apua muun muassa käytöshäiriöihin, keskittymiskyvyn ongelmiin, univaikeuksiin, uhmakkuuteen, pelkoihin. Menetelmä auttaa myös psyykkisperäisissä ongelmissa, kuten esimerkiksi ADHD:n tai autismin hoidossa. (Furman 2016, 5-9.)

Muksuopissa lapset pyritään yhteistyön avulla voittamaan ja ratkaisemaan omia ongelmiaan. Muksuoppi muodostuu viidestätoista eri askeleesta. Eri askeleiden avulla pyritään saamaan lapsen ongelmat ratkottua pois innostamisen, positiivisuuden ja kannustamisen avulla. (Furman 2016, 24.) Parasta Muksuopissa on juuri se, että siinä ei syyllistetä lasta ongelmasta vaan kannustetaan uusien taitojen opettelussa. (Furman 2016, 10). Ongelmien laadusta tai vakavuudesta huolimatta Muksuoppi-menetelmä keskittyy taitojen etsimiseen leikkiä ja luovuutta apuna käyttäen (Varonen 2010, 20-21).

5 TUTKIMUKSEN TAUSTA

5.1 Opinnäytetyön toteutus

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena syntyi sähköinen opas varhaiskasvatuksen kasvattajille. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on vastata työelämälähtöisesti toiveisiin ja tarpeisiin tuottamalla jotain konkreettista (Vilka & Airaksinen 2003, 69).

Tutkimuksen pohjana käytimme varhaiskasvatus opettajien täyttämiä kyselylomakkeita sekä teemahaastattelua, jossa haastateltavat pääsivät muun muassa tuomaan omassa ryhmässään tekemiään havaintoja esille. Kyselylomake lähetettiin viikkoa ennen haastattelua haastateltaville, jotta he voisivat hieman perehtyä aiheeseen ja tehdä havaintoja aiheesta omassa ryhmässään. Kyselyssä ohjeistimme tutustumaan ennakkoon Lahden kaupungin Kasvattajan reflektiivinen peili – tiimityökaluun, joka ohjaa lasten keskeisten tarpeiden huomioimiseen. Tämän työkalun ensisijainen tarkoitus on herätellä kasvattajien ajatuksia omasta ja tiimin toiminnasta ratkaisukeskeisyyden näkökulmasta katsottuna. (Lahti sivistystoimiala 2016.)

Teemahaastattelu toteutettiin yhdessä ryhmässä yhteistyökumppanin toiveesta. Haastatteluun osallistui kuusi varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelussa saimme nostettua varhaiskasvatus opettajien toiveet ja ajatukset esiin hyvin suunnitelluilla kysymyksillä ja ennakkokyselyn herättämillä ajatuksilla haastattelua varten. Opettajien tekemä havainnointi ryhmän ohjausmenetelmistä ja tavoista antoi hyvää pohjaa keskustelulle ja toimintakulttuurin muuttamisen ideoimiselle ja pohtimiselle. Kun perustellaan laadullista tutkimusta, olennaista on hyvä suunnittelu. Pohjana toimii hyvin perusteltu ja toteutettu tutkimusasetelma. Tutkimusta tutkittaessa sekä lähestyttäessä tutkitaan sitä useasta eri näkökulmasta. Silloin saadaan ymmärrys syy-seuraussuhteista sekä tutkittavan ilmiön luonteesta. (Töttö 2004.)

Käytimme tutkimuksessa monipuolisesti eri lähestymistapoja juuri siksi, että saisimme tutkimuskysymyksiimme mahdollisimman selkeän ymmärryksen. Kun havainnointi ja haastattelu yhdistetään tukevat ne toisiaan. Havainnointia on hyvä käyttää yhdessä haastattelun kanssa, kun tutkittavasta menetelmästä tiedetään vähän tai ei ollenkaan. Nämä ovat laadullisen tutkimuksen tiedonhankintamenetelmiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.)

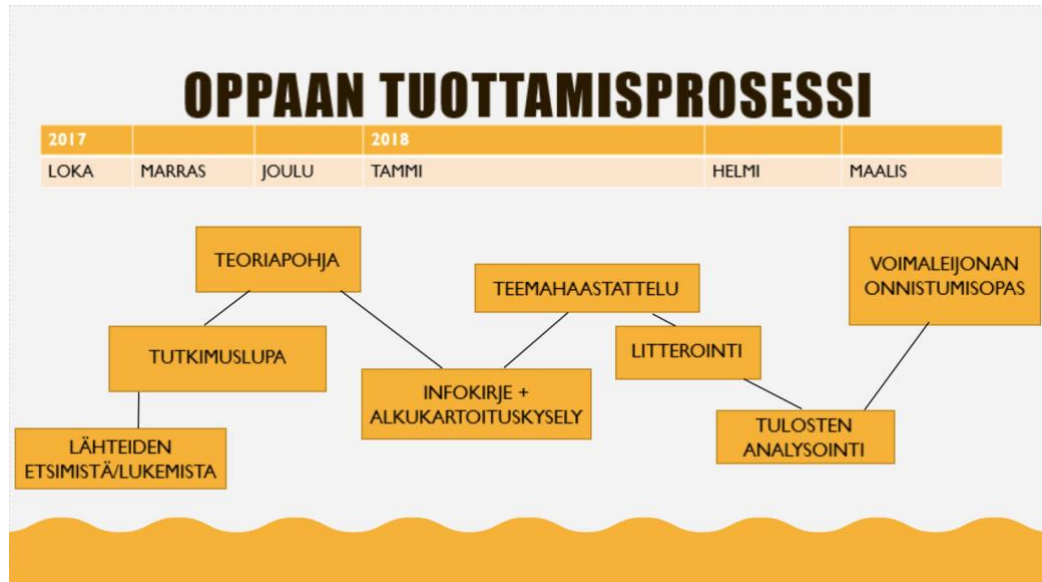
Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Sen tavoitteena on tuoda esiin uusia näkökulmia sekä avata tosiasioita. Tutkimuksen tarkoitus ei ole siis niinkään todentaa jo olemassa olevia väitteitä ja asioita. Tutkimukset tehdään normaaleissa tilanteissa, johon tutkimus liittyy. Tiedonkeruussa käytetään ihmisiä, jotka on valittu tutkimukseen tarkoituksenmukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa olennaispiirteinä ovat: kielen piirteet, säännönmukaisuus, tekstin ja toiminnan merkityksen ymmärtäminen sekä refleктоiminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161,164,165.)

Rajasimme haastateltavat varhaiskasvatuksen opettajiin, koska heillä on varhaiskasvatuksessa pedagoginen vastuu. Tutkimus toteutettiin päiväkodin omissa tiloissa, jotta haastateltavien olisi mahdollisimman helppo osallistua siihen. Haastatteluun oli varattu aikaa noin puolitoista tuntia, josta noin tunti kymmenen minuuttia kului varsinaiseen haastatteluun.

Lähdimme työstämään opinnäytetyötä teoriapohjasta. Etsimme ja perehdyimme lähdemateriaaliin monipuolisesti. Myös yhteistyökumppanin etsiminen määrittä aikatauluamme jonkin verran ja tutkimusluvan lokakuun lopulla saatuamme kokosimme teoriapohjan kattavaksi kokonaisuudeksi.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitu teemahaastattelu järjestettiin tammikuun puolella välissä. Ennen haastattelua lähetimme haastateltaville kyselylomakkeen ja ohjeistimme havainnoimaan oman ryhmän toimintaa. Haastattelun jälkeen aineisto litteroitiin ja analysoitiin teemoittelemalla.

Näin saimme nostettua esiin tärkeitä asioita tutkimuskysymystemme kannalta. Tämän jälkeen lähdimme työstämään opinnäytetyömme tuotosta eli Voimaleijonan onnistumisopasta. Oppaan tuottamisprosessia on kuvattu alla olevassa kuviossa (KUVIO 1).

KUVIO 1. Oppaan tuottamisprosessi

5.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön taustalata löytyy tutkimusongelma. Kerätyn aineiston avulla pyritään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin, jolloin saadan ratkaisu tutkimusongelmaan (Kananen 2014, 36).

Tutkimuskysymykset:

- Miten sisällyttää ratkaisukeskeiset menetelmät osaksi päiväkodin arkea?
- Millaiset ratkaisukeskeiset menetelmät tukevat päiväkodin arkea?

5.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua, henkilökunnan tekemää havainnointia ja ennakkokyselyä havainnoinnista. Päädyimme hyödyntämään työssämme tiedonkeruun apuna

teemahaastattelua, jossa varhaiskasvatuksen opettajat toivat esille muun muassa asioita joita ovat havainnoineet lapsiryhmässään. Halusimme, että haastateltavat perehtyvät haastattelun aiheeseen jo ennakkokyselyn yhteydessä. Käytimme apuna myös kyselylomaketta, johon varhaiskasvatuksen opettajat kirjasivat ajatuksiaan aiheesta. Kyselylomaketta testattiin ennen lähettämistä työpaikallamme varhaiskasvatukseen osallistuvilla kasvattajilla.

Kyselylomakkeessa kysyimme haastateltavilta siitä mitä ajatuksia herää, kun puhutaan ratkaisukeskeisyydestä tai neuropsykiatrisesta valmennuksesta ja ohjauksesta. Halusimme myös tietää, onko NePsY käsite entuudestaan tuttu henkilöstölle. Kyselylomakkeessa oli myös erilaisia väittämiä liittyen tehtyyn havainnointiin ryhmässä ja niissä tapahtuneissa ohjaustilanteissa, joihin vastattiin 1-4 asteikolla niin, että yksi oli täysin samaa mieltä ja neljä täysin erimieltä.

Halusimme asteikkokysymyksien johdattelevan ratkaisukeskeisten menetelmien perusteisiin joita ovat: havainnointi, ennakointi, positiivinen palaute, lasten mahdollisuus itse sanoittaa tilanteita, voimavarojen huomaaminen ja vahvistaminen sekä lasten yksilöllinen kohtaaminen. Halusimme myös haastateltavien havainnoivan ja pohtivan mahdollisia haasteita ryhmissä ja mihin he haluaisivat meidän erityisesti kiinnittävän huomiota, kun alamme suunnittelemaan ohjeistusta.

Haastattelussa apunamme oli haastattelurunko ja valmiiksi mietittyjä lisäkysymyksiä (LIITE 1.). Teemahaastattelun laadun yksi avaintekijä on toteuttaa hyvä haastattelurunko, sekä valmistautua esittämään mahdollisia syventäviä lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 184). Haastattelu oli teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu. Tavoitteena oli saada esille varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia, tietoa päiväkotiryhmien tarpeista ja toiveista ratkaisukeskeisiä menetelmiä ajateltaessa.

Teemahaastattelun yleispiirteitä ovat, että haastattelun aihepiirit ovat haastattelijoiden tiedossa, kuitenkin kysymysten muoto ja järjestys

muuttuvat haastattelun aikana, eikä sitä ole määritetty tarkasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastattelu on joustava menetelmä. Kaikille esitetään samat kysymykset, joihin jokainen voi vastata vapaasti omin sanoin. Teemahaastattelun etuna on, että siinä pääsee olemaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja haastateltavat pääsevät tuomaan tutkittavia asioita vapaammin esille. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34-35, 47). Teemahaastattelun laadun yksi avaintekijä on toteuttaa hyvä haastattelurunko, sekä valmistautua esittämään haastateltaville mahdollisia syventäviä lisäkysymyksiä. Koimme, että näistä syistä teemahaastattelu sopii parhaiten tyyliimme sekä päiväkodin arkeen parhaiten. Teemahaastattelulle ominaista on myös selkeä aihe. Haastatteluidemme tarkoitus ja tema olivat selkeitä, joten myös tästä syystä teemahaastattelu sopi parhaiten tarpeisiimme. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47-48.) Teemahaastattelu on joustava menetelmä. Kaikille esitetään samat kysymykset, joihin jokainen voi vastata vapaasti omin sanoin. Teemahaastattelun etuna on, että siinä pääsee olemaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja haastateltavat pääsevät tuomaan tutkittavia asioita vapaammin esille. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34-35, 47). Teemahaastattelun laadun yksi avaintekijä on toteuttaa hyvä haastattelurunko, sekä valmistautua esittämään haastateltaville mahdollisia syventäviä lisäkysymyksiä. Haastattelut äänitetään, sekä ne olisi hyvä pyrkiä myös litteroimaan eli kirjoittamaan puhtaaksi heti haastattelun jälkeen. Tämä parantaa osaltaan haastattelun laatua (Hirsjärvi & Hurme 2010, 184-185.) Litteroinnin jälkeen aineisto analysoidaan pilkkomalla ne eri teemoihin. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, jonka jälkeen samaa asiaa tarkoittavat asiat kerätään yhteen. (Eskola & Vastamäki 2015, 42-43.)

Tutkimuksemme haastattelutilanteesta pyrimme luomaan mahdollisimman rennon keskustelua varten. Haastattelu eroaa niin sanotusta arkikeskustelusta, koska haastattelun lähtökohtana on saada tietoa haastateltavilta. Haastattelijan tehtävänä on ohjata ja fokusoida keskustelua tiettyihin aiheisiin. Haastattelua määrittelee tutkimuksen

tavoite. Aloittaessa ja lopettaessa haastattelua on hyvä käyttää selkeitä ja valmiiksi mietittyjä toimia. Alussa on hyvä olla aikaa hieman rennommalle keskustelulle sekä samalla sopia ja tuoda ilmi tutkimuksen sisältö, tavoite ja haastateltavien roolit. Haastattelun loppuun kerrotaan, miten tästä edetään. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22-25.)

5.4 Tulosten analysointi

Laadullista aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin.

Teemahaastattelun aineistoa voidaan luokitella muun muassa eri teemojen mukaan, tämä on teemahaastattelun analysoinnille luonteva tapa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineiston teemoittelussa aineistosta etsitään asioita, jotka käsittelevät samaa teemaa. Näin syntyy selkeä kuva mitä jokaisesta teemasta on tullut esiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93; Eskola & Vastamäki 2010, 43) Teemoittelussa aineistosta etsitään usein esille nousevia teemoja, jotka antavat vastauksia tutkittaan aiheeseen (Hirsjärvi & Hurme 2011, 173).

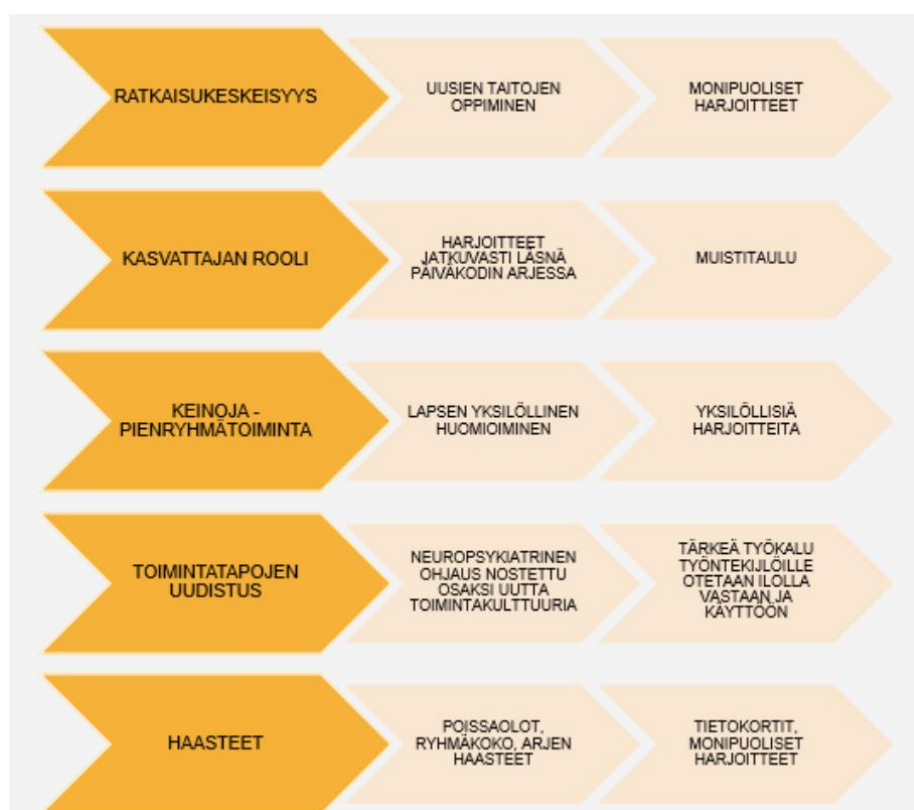
Tässä opinnäytetyömme tutkimuksessa käytimme teemoittelua.

Valitsimme teemoittelun, koska tutkimuskysymyksemme olivat käytännönläheisiä ja aiheemme työelämälähtöinen. Teemoittelu on oikea analysointimenetelmä, kun halutaan saada ratkaisu käytännölliseen ongelmaan. (Eskola-Suoranta 2008:178). Teemoittelun avulla pystyimme löytämään aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Teemoittelun pyrkimys on tuoda esille tutkimuskysymyksiin vastauksia antavia tietoja analysointia varten (Eskola & Suoranta 1998, 175). Teemoitteluun kuuluu osana myös olennaisten sitaattien esittäminen. Tutkimuskysymyksiin liittyvien sitaattien tarkoitus on tuoda lukijalle lisää mielenkiintoa (Eskola-Suoranta 2008, 173). Tutkimustuloksiin lisäsimme sitaatteja, jotka selventävät ja tukevat aineistosta tekemiämme tulkintoja.

Haastattelun jälkeen aineiston litterointi on hyvä tehdä mahdollisimman pian, jolloin se on vielä tuoreessa muistissa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 135). Litteroimme aineiston viikon sisällä haastattelusta. Nauhoitteen kesto

oli yhteensä 69 min 20 sec. Kirjoitimme sen puhtaaksi tietokoneelle, josta litteroitua tekstiä tuli yhteensä 27,5 sivua fonttikoolla 12 arial ja rivivälillä 1,5. Tämän jälkeen tulostimme aineiston ja perehdyimme siihen tarkemmin. Tulostettuun paperiversioon oli helppo merkata eri ilmauksia eri värein teemoittain. Aineistosta kerättiin eri teemoja koskevia kohtia. Tekstikohta joko merkattiin muistiin sellaisenaan tai muokattiin omin sanoin (Eskola-Suoranta 2008, 154). Aineiston lukeminen ja teemoittelu antoi edellytykset aineiston ymmärtämiselle ja sen analysoimiselle. Ymmärryksen edellytyksenä on huolellinen perehtyminen aineistoon (Hirsjärvi & Hurme 2011, 143.)

Kokosimme teemahaastattelusta sekä kyselystä nostettuja tutkimuskysymysten kannalta tärkeimpiä teemoja. Teemojen pohjalta nousseista ajatuksista tiivistimme tärkeimmäksi nousseen asian. Alla olevasta kuviosta 2. näkee myös, miten nousseet asiat on otettu huomioon opasta rakentaessa. (KUVIO 2.)

KUVIO 2. Aineistosta kootut teemat ja tehdyt päätelmät

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Ratkaisukeskeisyys

Kysyimme haastattelussa, kuinka hyvin varhaiskasvatuksen opettajat tiesivät entuudestaan ratkaisukeskeisistä menetelmistä. Tämän teeman tarkoitus oli selvittää haastateltavien ajatuksia ja tietoutta ratkaisukeskeisistä menetelmistä. Kyselylomakkeen ja haastattelun perusteella kaikilla oli jonkinlainen kuva ratkaisukeskeisistä menetelmistä – osalle kuitenkin tutumpia kuin toisille.

Ovat minulle vielä melko vieraita aiheita.

Johtopäätöksenä kyselyn ja haastattelun perusteella varhaiskasvatuksen opettajilla oli vain pintapuolinen tietous ratkaisukeskeisistä menetelmistä. Toivomuksena olikin saada selkeä ohjeistus sekä helposti käyttöön otettavaa materiaalia. Loimme oppaasta selkeän, helppolukuisen ja ymmärrettävän kokonaisuuden. Materiaalia on helppo ottaa käyttöön ja hyödyntää erilaisissa tilanteissa.

Kyselystä ja haastattelusta nousi esille haastateltavien tieto, että ratkaisukeskeisessä menetelmässä pyritään löytämään tilanteisiin ratkaisu ilman ongelmaan takertumista.

Ei takerruta ongelmiin, vaan etsitään niihin ratkaisuja ja ymmärretään, että jokainen on yksilö ja tarvitsee tukea/apua erilaisissa asioissa. Kaikilla on omat haasteet ja jokainen tarvitsee positiivista palautetta tarpeeksi usein.

Pyritään ratkaisuun ei ongelmakeskeisyyteen, vaikka pulmaa olisikin. Luovuus, yksi tapa toimia ei välttämättä toimi kaikille. Haastavat tilanteet, positiivisuus.

Pyritään ratkaisemaan ryhmässä havaittuja haasteita.

Ratkaisukeskeisyydestä oli myös hienosti jo oivallettu ajatus siitä, että keskitytään niihin asioihin, joita halutaan saavuttaa. Kehitetään taitoja, jotka auttavat lasta selviämään haastavista tilanteista.

Keskitytään/tähdätään siihen, mitä haluttaisiin saavuttaa, ja miten se voitaisiin saavuttaa.

Oppaan tarkoitus on herättää motivaatio ja auttaa lasta oppimaan uusia taitoja monipuolisesti erilaisten harjoitteiden avulla. Erilaisten positiivisten tehtävien avulla luodaan lapsille onnistumisen tunteita mikä taas kasvattaa lapsen itsetuntoa ja tämä kannustaa lasta yrittämään uudestaan.

6.2 Kasvattajan rooli

Kasvattajan rooli koettiin tärkeäksi osaksi ryhmän toimintaa.

Haastattelussa ilmeni, että joskus tulee tilanteita jolloin ei tiedetä, osata tai muisteta miten toimia.

Mitä tehdä silloin, kun lapseen ei vain saa kontaktia ja nauraa vain aikuiselle vaikka kyse on todella vakavasta asiasta.

Materiaalia ja oppikirjoja on vaikka kuinka paljon, mutta kun ne eivät ole juuri sillä hetkellä saatavilla.

Kasvattajat kokivat että heti lähellä oleva materiaali- tai jo tähän soveltuva käytössä oleva menetelmä olisi hyvä. Oppaaseen teimme kasvattajille muistitaulun, jonka voi kiinnittää paikkaan jossa se on päivittäin näkyvillä ja muistuttamassa. Oppaan harjoitteet ovat suunniteltu niin, että ne olisivat kokoajan jollain tasolla läsnä päiväkodin arjessa.

6.3 Keinoja – pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta on koettu varhaiskasvatuksen opettajien keskuudessa todella tärkeäksi asiaksi. Pienryhmätoimintaa järjestetään ohjatusti, mutta

haastattelussa tuli myös esille kuinka pienryhmätoiminnan ei aina välttämättä tarkoita vain ohjattua toimintaa.

Esimerkiksi kun mennään jumppaan niin sitten lapset jaetaan pienryhmiin.

Lapset tekee päivittäin pienryhmätoiminta ihan vaan valitsemalla omat leikkikaverin sisällä ja ulkona eli ei aina pienryhmätoiminta tarvii olla niin suunniteltua tai ohjattua.

Haastattelussa nousi esille myös hienoja esimerkkejä pienryhmätoiminnan tärkeydestä. Pienryhmätilanteet ovat loistava hetki hyödyntää oppaan harjoitteita. Pienryhmissä on aikaa keskittyä lapseen enemmän yksilöllisesti sekä saada lapsen ääni kuuluviin.

Meillä on semmonen Noppa-kerho. Siellä oli semmonen lapsi mikä ei oo ryhmätilanteessa puhunut ollenkaan aikasemmin mitään viiteen kuukauteen, eikä varsinaisesti siellä pienryhmässäkään, mutta sitten tässä neljän viiva viiden lapsen Noppa-kerhossa onkin sitten ollut äänessä ihan koko ajan.

Mitä kaikkea voikaan pienryhmä toiminnalla saavuttaa pelkästään sillä, että sä saat rauhoitettua ne tilanteet ja että sulla on ihan selkeesti enemmän aikaa niille lapsille ja sitten, että se meteli ja sen hallitseminen on niin kun toinen.

Pienryhmätoiminnassa oppaan harjoitteiden hyödyntäminen on ideaalitalanne. Rauhallinen hetki sekä lapsen yksilöllinen huomioiminen tukee harjoitteista saatavaa hyötyä.

6.4 Toimintatapojen uudistus

Henkilöstö on ottanut toimintatapojen uudistuksen avoimin mielin vastaan.

Meillä on sellaisia opettajien palavereja, joissa suunnitellaan ja mietitään miten uudet varhaiskasvatuksen perusteista nousseet jutut tuodaan ryhmiin.

Lahden varhaiskasvatussuunnitelma on nostanut neuropsykiatrisen ohjauksen osaksi uutta toimintakulttuuria. Tämän myötä uskomme, että opas ja sen mukana tulevat uudistukset otetaan ilolla vastaan ja käyttöön.

6.5 Haasteet

Poissaolot ja lapsiluku herättivät negatiivisia tuntemuksia haastateltavissa. He kokivat ettei aikaa riittä tarpeeksi lapsen yksilöllisen huomioimiseen.

Haasteena kiire ja poissaolot. Lapset eivät saa silloin yksilöllistä huomiota tarpeeksi.

Lapsiluku ja työntekijöiden suhde. Arki on helposti hetkistä, ohjeistuksessa olisi hyvä huomioida tämä. Selkeys ja yksinkertaisuus. Meidän resurssit vs. ideaali tilanne.

Iso ryhmäkoko asettaa ihan omat haasteensa; koko ajan tehdään rajanvetoa, miten paljon voidaan huomioida lapsia erikseen ja kuinka paljon mennään ison porukan mukana.

Loimme oppaaseen lasten tietokortit, jotka ovat oivallinen työkalu ryhmän aikuisille. Tietokorteista on paljon apua esimerkiksi sijaisille ja työharjoittelijoille/opiskelijoille. Lapsen tietokortista saa nopeasti kuvan lapsen kasvusta, kehityksestä, sosiaalisista suhteista, lapsen taidoista, voimavaroista sekä asioista, joita vielä harjoitellaan/opetellaan. Tietokortin avulla lapsen tarpeiden ja yksilöllisyyden huomioiminen on helpompaa muuttuvissakin tilanteissa.

Aina ei ole mahdollisuutta jakautua pienryhmiin tekemään harjoitteita. Loimme oppaaseen myös ryhmässä tehtäviä harjoitteita yhteisten

tavoitteiden saavuttamiseksi. Esimerkiksi Voimaleijona harjoitteessa ratkotaan yhdessä ryhmänä yhteisiä haasteita.

Pienten ryhmässä harjoitellaan vielä kovasti puhumista ja kaveritaitoja. Lelujen kädestä ottaminen, tuuppiminen ja pureminen voi olla pienillä vielä kovasti käytössä, kun ne ovat toimintatapoja, joita osataan.

Kaikilla lapsilla on jossain kehityksen vaiheessa haasteita eri asioiden kanssa. Haasteita koettiin arkisissa asioissa, kuten lelujen kädestä ottamisesta, tuuppimisesta ja puremisesta. Näitä taitoja harjoitellaan päivittäin. Muun muassa näihin tilanteisiin kaivattiin apuja ja uusia lähestymistapoja. Opas suunniteltiin niin, että se palvelisi ja tukisi mahdollisimman monipuolisesti lasta uusien taitojen oppimisessa. Jokaisella lapsella on taitoja, joista löydetään kehitettävää.

6.6 Yhteenveto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli antaa tietoa ja ideoita ratkaisukeskeisten menetelmien käytöstä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöllä selvitimme, miten voimme sisällyttää ratkaisukeskeiset menetelmät osaksi päiväkodin arkea ja millaiset ratkaisukeskeiset menetelmät tukevat päiväkodin arkea.

Loimme oppaan, joka vastaisi mahdollisimman monipuolisesti Villähteen varhaiskasvatuksen opettajien tarpeita. Teemahaastattelussa ja kyselyssä selvinneet tarpeet pyrittiin huomioimaan ja täyttämään mahdollisimman hyvin. Tutkimuskysymyksiimme saimme näiden kautta myös vastauksia. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli, "miten sisällyttää ratkaisukeskeiset menetelmät osaksi päiväkodin arkea?" Tämä ensimmäinen tutkimuskysymykseemme vastauksen löytäminen tuntuikin hieman haastavammalta kuin toiseen kysymykseen vastaaminen. Tuloksia tarkasteltaessa pääsimme kuitenkin johtopäätökseen, että ratkaisukeskeiset menetelmät ovat helpoin sisällyttää arkeen kun ne vastaavat mahdollisimman konkreettisesti päiväkodin tarpeita.

Menetelmien tulisi myös olla helposti ymmärrettäviä ja helposti käyttöön otettavia. Menetelmät on myös suunniteltu niin, että ne näkyvät päivittäin päiväkodin arjessa.

Tuloksista saimme myös vastauksen toiseen tutkimuskysymykseemme, “millaiset ratkaisukeskeiset menetelmät tukevat päiväkodin arkea?” Vastaukseksi tuloksista selvisi, että harjoitteiden, joita loimme oppaaseen tuli olla mahdollisimman yksinkertaisia ja käytännönläheisiä. Oppaassa tulisi olla paljon tulostettavia materiaaleja, joita voi helposti ottaa käyttöön. Suunnittelimme myös yksilö-, ryhmä- sekä esimerkiksi kotona tehtäviä harjoitteita. Tämän tarkoitus oli myös osaltaan se, että harjoitteet olisivat helppoja toteuttaa eri resurssitilanteesta huolimatta.

Ongelmia voi kehittyä jo siitä, että jokin asia koetaan ongelmaksi. (Furman & Ahola 1995, 9). Tämän takia olisikin tärkeää pyrkiä ongelmalähtöisestä ajattelutavasta ratkaisukeskeiseen ajateluun. Ongelmien sijaan keskittyttäisiinkin löytämään ratkaisuja niiden selvittämiseen. Näin negatiivinen ajattelu vaihdetaan positiiviseen ja ongelmat nähdäänkin haasteina, joihin etsitään ratkaisuja. Ihmisen voimavarojen ja onnistumisten korostaminen heikkouksien ja puutteiden sijaan on tärkeää (Huotari & Tamski 2013 a, 61).

Voimaleijonan onnistumisopas antaa helppoja ja selkeitä työkaluja varhaiskasvattajille ratkaisukeskeisistä menetelmistä. Oppaassa keskitytään ratkaisujen etsimiseen eikä ongelmiin. Positiivinen lähestyminen ja ajattelu ongelmia ja haastavia tilanteita kohtaan näkyy oppaassa. Lapsen voimavarojen ja taitojen nostaminen esille luo positiivisuutta ja motivaatiota oppia uusia taitoja.

Lämpimän ja positiivisen vuorovaikutuksen myötä lapsi tuntee itsensä arvokkaaksi ja kannustaa häntä käyttäytymään odotusten mukaisesti (Eklund & Heinonen 2013). Aikuinen, joka antaa positiivista palautetta, kannustaa sekä antaa myös tarvittaessa selkeitä ohjeita, luo lapseen halun ottaa ohjeita vastaan. Monissa tutkimuksissa käy ilmi, että

kasvattajien ja lasten välinen yhteistyö muodostaa varhaiskasvatuksen tärkeimmän pohjan työlle. Kasvattajan tulee olla sensitiivinen, lasta yksilönä arvostavat, positiivista tukea ja palautettava antava ja lempeän vuorovaikutuksen luoja. (Kalliala 2009.)

Kansainvälisten tutkimusten mukaan lasten ja nuorten käytöshäiriöt ovat lisääntyneet viimevuosien aikana. Myös lisääntyvä tietoisuus ja lääketieteen kehittyminen vaikuttavat siihen, että neuropsykiatrisia eli diagnosoituja oireita havainnoidaan ja tunnistetaan paremmin. (Huttunen 2016.) Alan ammattilaiset kohtaavat työssään haasteita, joissa unohdetaan mitä piti osata, mitä tilanteessa tulisi tehdä, kun ratkaisua ei löydy? (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 89.) Eriyistä tukea tarvitsevien lasten määrä on lisääntynyt joka tuo omat tavoitteensa ja haasteensa työkentälle (Viitala 2000,17.)

Teemahaastattelun tuloksista nousivat esille haasteet liittyen suuriin lapsiryhmiin ja haastavien tilanteiden ohjaamiseen. Nämä voivat olla kasvattajille hyvin kuormittavia seikkoja, jolloin epävarmuus omasta toiminnasta luo myös paineita. Näitä tuntemuksia on hyvä jakaa esimerkiksi kasvattajien yhteisissä palavereissa ja samalla voi käydä läpi oppaaseen tekemäämme muistitaulua kasvattajalle.

7 VOIMALEIJONAN ONNISTUMISOPAS

7.1 Oppaan luominen

Opinnäytetyömme tuloksena loimme sähköisen ohjausoppaan. Opas on tehty Lahden varhaiskasvatusyksiköitä varten yhteistyötahostamme nousseiden tarpeiden mukaisesti. Oppaassa näkyy lapsen vahvuuksien korostaminen, etsiminen ja tavoitteellisuus. Nämä kaikki ovat ominaisia piirteitä juuri ratkaisukeskeiselle menetelmälle (Ratkes 2015.) Opas on suunniteltu lisäämään tietoa ratkaisukeskeisistä menetelmistä ja se toimii apuna työntekijöiden arjessa. Oppaassa on otettu huomioon lapsilähtöisyys ja ohjeiden selkeä strukturointi, joka helpottaa niiden käyttöä. Opas perustuu voimavarojen esiin nostamiseen, hyvän huomaamiseen ja positiivisuuden kautta haettaviin tehtäviin ja menetelmiin.

Opas on kasattu niin, että siinä avataan ensin lyhyesti miksi ja miten opasta voi käyttää. Oppaassa avataan muutamia tärkeitä käsitteitä ratkaisukeskeisyydestä ja sen jälkeen se koostuu konkreettisista tulostettavista ohjeista ja käytettävistä menetelmistä. Molemmille heräsi heti aluksi idea voimahahmosta, joka kulkisi mukana läpi koko ohjeistuksen. Oppaassa toistuu voimahahmo, joka on leijona (KUVIO 3).

KUVIO 3. Voimaleijona hahmo

Voimahahmoa käytetään erilaisissa tehtävissä ja voimavarojen sekä onnistumisien hahmona, jonka lapset oppivat tuntemaan. Voimahahmon suunnittelussa, sekä sähköisen oppaan graafisessa ulkoasussa käytimme apuna alan ammattilaista, joka oli meille jo aikaisemmin tuttu.

Ammattilainen kuvitti meille Voimaleijonan hahmon toiveidemme ja suunnitelmien pohjalta.

Varsinaisia muita toiveita emme saaneet henkilöstöltä kuin sen, että opas olisi suunniteltu niin, että sitä on helppo käyttää. Halusimme oppaasta selkeän ja yksinkertaisen, jossa toistuvat samat värit. Meille oli myös tärkeää, että se on visuaalisesti sellainen, että lasten on helppo se omaksua omakseen.

7.2 Oppaan käyttö

Opas on tehty sähköisenä PDF-muodossa, jotta se on mahdollisimman helppo ja nopea jakaa kaikkiin Lahden varhaiskasvatusyksiköihin. Sähköinen versio mahdollistaa myös sen helpon käytön sekä materiaalin tulostettavuuden. Opas koostuu niin yksilö, kuin ryhmässä tehtävistä harjoituksista ja niitä on mahdollista soveltaa omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaan. Opas on selkeä ja lapsiläheinen, jossa toistuu Voimaleijona hahmo ja samat värit. Etusivulla on kerrottu minkälaisia harjoitteita opas pitää sisällään ja kerrottu myös ratkaisukeskeisestä ajattelutavasta. Etusivu pitää sisällään myös sisällysluettelon. Oppaan sisällyksessä on jokaisen harjoitteen ohjeet ja käyttömahdollisuudet sekä näiden jälkeen on aina tulostettavaa materiaalia.

8 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

8.1 Opinnäytetyöprosessin kulku

Alusta alkaen meille molemmille oli tärkeää, että työstämme tulisi oikeasti käytettävä työmenetelmä varhaiskasvatuksen kentälle. Lahden uusittu varhaiskasvatussuunnitelma antoi loistavan mahdollisuuden toteuttaa työmenetelmän, joka tukisi ja auttaisi henkilöstöä tuomaan ratkaisukeskeisten menetelmien eri keinoja osaksi päivittäistä arkea.

Lähdimme etsimään päiväkotia, joka toimisi kanssamme yhteistyökumppanina. Yhteistyökumppaniksi valikoitui Villähteen päiväkotia. Yhteistyö lähti heti alusta asti toimimaan hyvin ja saimme selkeän kuvan siitä, miten ja millä tavalla alamme työstämään tulevaa opinnäytetyötämme.

Päädyimme järjestämään varhaiskasvatuksen opettajille teemahaastattelun. Ennen teemahaastattelua lähetimme haastateltaville ennakkokyselyn, jossa he saivat ohjeet havainnoida viikon ajan omaa lapsiryhmää ja sen kasvattajien toimintaa peilaten ratkaisukeskeisyyteen. Ennakkokyselylomakkeen tarkoitus oli kartoittaa kasvattajien tietämystä ja ajatuksia ratkaisukeskeisyydestä.

Tuloksista esiin nousi tarve konkreettisesta oppaasta, johon me olisimme suunnitelleet valmiiksi erilaisia ohjeita ja menetelmiä. Opas, joka olisi helposti otettavissa käyttöön ryhmän arjessa. Syntyi siis suunnitelma sähköisestä oppaasta. Opas on kuitenkin suunniteltu niin, että sitä on mahdollista hyödyntää kaikissa Lahden varhaiskasvatustyöyksiköissä ja näin tuoda neuropsykiatrisen menetelmän osa-alueita koko Lahden varhaiskasvatuksen työkentälle.

Opinnäytetyömme tietoperustaa lähdimme työstämään kirjallisesta jo olemassa olevasta materiaalista. Isona osana toimi tietenkin uusittu Lahden varhaiskasvatussuunnitelma, joka on nostanut tämän aiheen osaksi sitä. Suunnitelmamme mukaan aloitimme kirjoittamaan ja

hankkimaan tietoa aikajärjestyksessä eli kronologisesti aloittaen tutkimalla ratkaisukeskeisten menetelmien syntyä ja historiaa. Mietimme muun muassa sitä miten kyseinen menetelmä on saapunut Suomeen. Tämän jälkeen perehdyimme erilaisiin ratkaisukeskeisiin menetelmin.

Opinnäytetyömme aikataulutusta oli tehty yksityiskohtaisesti ja se auttoi meitä pysymään hyvin aikataulussa. Alussa hyvin tehty suunnitelma ja yhdessä sovittu sanallinen tiimisopimus sekä vastuualueiden sopiminen auttoivat aikataulutuksessa. Suunnitelmaa tehtäessä kävimme läpi arvojamme ja elämäntilanteitamme, joka toimi osana tekemäämme suunnitelmaa sekä tehtyä aikataulutusta.

Opinnäytetyömme tehtäväalueita jakaessamme pohdimme omia vahvuuksiamme sekä oppimistapojamme. Otimme huomioon omat mahdolliset heikkoutemme ja vahvuutemme. Sovimme yhdessä siitä, miten antaa tai ottaa esille mahdolliset ajatukset tai huolet rakentavasti pitkän opinnäytetyöprosessimme aikana. Mietimme myös olemassa olevia verkostoja ja ihmisiä, joita voisimme tarvittaessa hyödyntää työstämisen aikana.

Tutkimusluvan saaminen ja sen sijoittuminen juuri joulunaikaan viivästytti hieman teemahaastattelun toteuttamista, joka siirtyi suunnitellusta noin kuukauden eteenpäin. Tämän ajan kuitenkin pystyimme hyödyntämään kirjallisen materiaalin tutkimiseen ja reflektointiin. Työmme ajankohtaisuus tuli mielestämme juuri oikeaan kohtaan, ratkaisukeskeisten menetelmien nostaminen Lahden varhaiskasvatussuunnitelmassa antoi meille hyvän hetken lähteä työstämään ja tukemaan menetelmän työskentelytapaa ja antamaan sille konkreettisen keinon varhaiskasvatuksen kentällä.

Ratkaisu- ja voimavarakeskeiset menetelmät eroavat muista terapiamenetelmistä siinä, että menneisyyteen ei keskitytä, vaan fokus on nykytilanteessa. Menneisyyden epäonnistumisia tai ongelmia ei nosteta esille, vaan ratkaisu- ja voimavarakeskeinen menetelmä keskittyy

tulevaisuuteen sekä voimavarojen etsimiseen. (Huotari & Tamski 2013 a, 59-60.)

Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys näkyy oppaan kaikissa harjoituksissa. Asetetaan tavoitteita ja edetään pienin askelin niitä kohti. Tavoitteet, joita asetetaan ovat konkreettisia, selkeästi määritelty ja lähtöisin omasta toiminnasta. Tulee olla selvää, mitä tavoitteiden saavuttamisella hyödytään, miten sen saavuttamisesta mahdollisesti palkitaan. Tavoite olisi hyvä olla myös realistisesti aikataulutettu, matkan varrelle on hyvä asettaa välitavoitteita. (Huotari & Tamski 2013 a, 157.)

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys nousi projektissa vahvasti esille. Tutkimuksessa kohteena olivat ihmiset ja heidän kokemuksensa, joten monessakin tilanteessa jouduimme miettimään eettisyyttä. Haastateltavia kohdatessa pyrimme kohtaamaan kaikki tasa-arvoisesti, luotettavasti, jokaisen yksityisyyden säilyttäen, kunnioittavasti ja avoimin mielin. Pyrimme myös luomaan haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon, jotta jokainen haastateltava pystyisi olemaan oma itsensä. Tämä lisää myös osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. Vuorovaikutustaidot olivat isossa osassa työtämme, koska haastattelussa pääsimme haastattelemaan varhaiskasvatuksen opettajia, myös yhteistyökumppanin etsiminen kehitti meidän vuorovaikutustaitojamme.

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuden ja laadun seuranta on tärkeä osa koko prosessin ajan (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184).

Suunnitelmallisuus on yksi tärkeä seikka luotettavuuden kannalta (Kananen 2014, 145). Laaduntarkkailu alkoi siinä vaiheessa, kun aloimme etsiä lähdekirjallisuutta opinnäytetyötä varten. Pyrimme valitsemaan lähteitä, jotka eivät olisi yli kymmenen vuotta vanhoja. Muutamia luotettavia ja paikkaansa pitäviä lähteitä lukuun ottamatta onnistuimme suunnitelmassa.

Kun tutkimusmenetelmänä käytetään haastattelua, tulee huomioon ottaa monta eri seikkaa luotettavuutta tarkasteltaessa. Luotettavuutta tulee tarkastella haastattelurunkoa tehdessä, itse haastattelu tilanteessa sekä aineiston analysoinnissa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184-185.)

Opinnäytetyömme teemahaastattelurunko (LIITE 1.) rakennettiin niin, että saisimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Lähetimme haastattelun infokirjeen (liite 2) haastateltaville eli varhaiskasvatuksen opettajille viikkoa ennen haastattelua. Infokirjeessä oli kerrottu etukäteen teemahaastattelun teemat, ohjeistus oman lapsiryhmän havainnointiin sekä mukana oli myös pieni muotoinen alkukartoituskysely aiheesta. Kyselyn tarkoitus oli herätellä ajatuksia ja tietoisuutta aiheesta, joka myös omalta osaltaan parantaisi varsinaisen haastattelun laatua sekä tulosten analysointia. Ennen kyselyn lähettämistä testasimme sitä omilla työpaikoillamme ja hankimme siitä palautetta.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus ja eettisyys kulkevat käsi kädessä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 132). Haastattelussa on hyvä muistaa, että materiaalia ja tuloksia tulee käsitellä luottamuksellisesti. Litteroinnissa tulee toimia niin että haastateltujen ajatus ei vääristy. Aineiston käytössä tulee myös huomioida, että haastateltavia ei voida tunnistaa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20.) Teemahaastattelun ääninauhoitteet hävitettiin litteroinnin jälkeen. Haastateltavat pysyivät anonyymeinä koko projektin ajan.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jo teemahaastattelua tehdessämme opinnäytetyömme jatkotutkimusehdotukset tai mahdollisuudet nousivat haastateltaviltamme.

Eikö tätä haastattelua voisi tehdä useampaan päiväkotiin, että saisi laajemman käsityksen.

Jatkotutkimusehdotuksena voisi olla esimerkiksi uuden toimintamallin käyttökokemukset ja mallin käytettävyys. Myös oppaan käytöstä tehty seurantatutkimus voisi olla hyvä jatkotutkimusehdotus työllemme.

Oppaasta voisi olla hyötyä myös hankkimalla esimerkiksi neuropsykiatrisen valmentajan kertomaan ratkaisukeskeisyydestä kasvattajille, jolloin oppaan hyödyt selviäisivät henkilöstölle vielä paremmin. Tämän voisi liittää seurantatutkimukseen esimerkiksi niin että tehtäisiin tutkimus ennen tätä ohjausta ja muutama kuukausi sen jälkeen, kun opas on otettu ryhmässä käyttöön.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tutkimuksen tavoitteena oli luoda sähköinen opas ratkaisukeskeisistä menetelmistä, ottaen huomioon Villähteen päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajien toiveet ja tarpeet. Halusimme opinnäytetyön myötä saada jotain konkreettista ja hyödyllistä aikaan, josta olisi oikeasti apua varhaiskasvatuksen kentällä. Työn valmistuttua voimme sanoa onnistuneemme tavoitteessamme.

Tutkimusaineistosta nousi esille asioita, joita osasimme odottaa. Meillä oli jo entuudestaan kokemusta ja tietämystä eri päiväkotien arjesta ja sen sisällä olevista yleisimmistä haasteista. Tämän myötä meillä oli hyvä pohja lähteä tekemään tutkimusta ja ideoimaan opasta. Opasta oli helppo ja mukava lähteä työstämään. Koko oppaan suunnittelun ajan yritimme pysyä objektiivisena tekemäämme työtä kohtaan ja mietimme siinä tarvittavia kehityskohtia, joita olivat esimerkiksi värimaailma, kuvat ja toteutus.

Pyrimme kokoamaan oppaasta mahdollisimman kattavan, selkeän, lapsiläheisen ja juuri Villähteen päiväkodin tarpeita vastaavan. Oppaaseen loimme varhaiskasvatuksen opettajien toiveesta yksinkertaiset ja selkeät ohjeet lapselle ja kasvattajille uusien taitojen oppimista varten. Opas toteutettiin sähköisenä versiona, jotta sitä on mahdollisuus hyödyntää myös myöhemmin kaikissa Lahden varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Prosessi kehitti taitojamme suunnitella ja organisoida monesta osasta koostuvaa opinnäytetyötämme. Saimme myös kokemusta, miten hyödyntää monipuolisesti teoretietoa käytännössä. Myös yhteiskunta- ja palvelujärjestelmäosaamisemme parani perehdyttyämme opinnäytetyöhömmme liittyviin aiheisiin.

Itsemme, työmme ja ajatuksiemme haastaminen ja arvioiminen mahdollisimman objektiivisesti ja kriittisesti työskentelymme aikana, kehitti meitä opiskelijoina ja työntekijöinä. Säännölliset ja suunnitellut tapaamiset joissa arvioimme työtämme, auttoi työn kriittisessä arvioimisessa.

Reflektiivinen peilaaminen ja dialoginen pohtiminen antoivat meille erilaisia näkökulmia työtä tehdessämme. Yritimme myös jakaa tehtäviä sillä tavalla, että haastoimme omaa tekemistämme ja menimme pois mukavuusalueelta ja omista vahvuusalueistamme, tämä kehitti myös meidän ei niin vahvoja osa-alueita ja haastoi meidät kokeilemaan uutta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessimme sujui luontevasti. Yhteistyömme sujui mutkitta ja omat roolit työn tekemiseen löytyivät helposti. Sopimuksemme alussa siitä, että asioista keskustellaan avoimesti ja tuetaan toisiamme, auttoi jaksamaan kuormittavinakin hetkinä. Koska asumme eri kaupungeissa nykyteknologia kuitenkin mahdollisti sen, että niin ilot kuin surut oli mahdollista jakaa ja miettiä mahdollisia ratkaisuja niihin, myös aikataulujen yhteensovittaminen välimatkan takia opetti meille ajankäytön suunnittelua.

Matka on ollut opettavainen ja pitkäjänteisyyttä kasvattava. Yhteistyö Villähteen päiväkodin johtajan ja työntekijöiden kanssa sujui hyvin ja ongelmitta. Paineensietokykymme on kasvanut aikataulutuksen ja koko projektin myötä. Koemmekin että juuri näistä taidoista on varmasti alallamme jatkossa apua.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Aarninsalo, P. 2015. Ratkaisukeskeinen terapia. Duodecim, Terveyskirjasto [viitattu 18.11.2017]. Saatavissa: http://www.terveysportti.fi.aineistot.lamk.fi/dtk/pit/koti?p_artikkeli=mas00202&p_haku=ratkaisukes*

De Jong, P. & Berg, I. 2013. Ratkaisukeskeisen terapian oppikirja. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Eklund, K. & Heinonen, J. 2013. Lapsen itsesäätelyn tukeminen arjessa. Teoksessa Taaperosta taitavaksi toimijaksi – itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Toim. T. Aro ja M-L. Laakso. Porvoo: Bookwell

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtö- kohtiin ja analyysimenetelmiin. (toim. Juhani Aaltola & Raine Valli.) Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Uudistettu ja täydennetty painos. Teoksessa Aaltola, Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Neljäs uudistettu ja täydennetty painos. Juva: PS-kustannus.

Flow Mentaalivalmennus 2018. Mitä on NLP?. [viitattu 9.4.2018]
Saatavissa: <http://mentaalivalmennus.fi/nlp-koulutus/mita-on-nlp/>

Furman, B. 2016. Muksuopin lumous. Porvoo: Bookwell Oy.

Furman, B. 2003. Muksuoppi. Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin.
Helsinki: Tammi.

Furman, B. ja Ahola, T. 1995. Muttuset. Terapiasta ratkaisuihin 2.painos.
Järvenpää: Lyhytterapia-instituutti Oy.

Haapasalo-Pesu, K-M. 2016. Lasten ja nuorten psykoterapeuttiset hoidot.
Duodecim, Terveyskirjasto [viitattu 19.12.2017]. Saatavissa:
[http://www.terveysportti.fi.aineistot.lamk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00818
&p_haku=ratkaisukes*](http://www.terveysportti.fi.aineistot.lamk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00818&p_haku=ratkaisukes*)

Haley, J. 1997. Lyhytterapian lähteillä. Milton H. Ericksonin terapeuttiset
menetelmät. Helsinki. Lyhytterapia-instituutti Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, & Hurme, Helena. 2010. Tutkimushaastattelu.
Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki:
Tammi. 23

Hirvihuhta, H & Litovaara, A. 2003. Ratkaisun taito. 2003. Vammala.
Vammalankirjapaino Oy

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen
kohtaaminen päivähoidossa. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Huotari, A. & Tamski, E-L. 2013 a. Tammenterhon tarinoita. Kirja
valmennuksesta. Mikkeli: Mikkelin kopiopiste Oy.

Huotari, A. & Tamski, E-L. 2013 b. Tammenterhon tarinoita.
Neuropsykiatrisen valmentajan työkirja. Mikkeli: Mikkelin kopiopiste Oy

Huotari, A. & Tamski, E-L. 2015. Tammenterhon tarinoita. Perhevalmentajan työkirja. Mikkeli: Mikkelin kopiopiste Oy.

Huttunen, M. 2016. Lasten ja nuorten käytöshäiriö. Duodecim, Terveyskirjasto [viitattu 28.11.2017]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00382

Kalliala, Marjatta. 2009. Kato mua, kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Tampere. Juvenes Print.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kerola, K. Kujanpää, S & Timonen, T. 2009. Autismin kirjo ja kuntoutus. Juva. Ps-kustannus.

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. [Viitattu: 21.11.2017] Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ops/8979470/varhaiskasvatus>

Lahti sivistystoimiala 2016. Lahden opetusverkko. Reflektiivinen peili. [Viitattu 20.1.2018]. Saatavissa: <https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/esiopetus/hjao/thja/tta/rp>

Lahti. 2017. Villähteen päiväkotit. [Viitattu 20.10.2017]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/palvelut/varhaiskasvatus/paivakodit/villahteen-paivakoti>

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007 [viitattu 19.11.2017]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mahkonen, S. 2015. Varhaiskasvatuslaki. Porvoo. Bookwell Oy

Mannström-Mäkelä, L & Saukkola, K 2008. Voimaannuttavan ohjaamisen käsikirja. 2.painos. Helsinki: Yliopistopaino

- Mannström-Mäkelä, L. 2015-2016. Luentomuistiinpanot:
Ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja- koulutuksesta
- Mattila, A.S. 2011. Näkökulman vaihtamisen taito. Helsinki: WSOY.
- Muksuoppi. 2017. Muksuopin lyhyt historia. [viitattu 27.12.2017].
Saatavissa: <http://www.muksuoppi.fi/>
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi – Yhdessä tekemisen malleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- NLP Akatemia 2018. Lisää NLP:stä. [viitattu 3.3.2018]. Saatavissa:
<http://www.nlp-akatemia.fi/mita-on-nlp/>
- Ojala, M. 2009. Varhaiskasvatuksen käytännön kehittäminen reflektion avulla. Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa. [viitattu 3.11.2017] Saatavissa:
http://www.socca.fi/files/94/Loytoretkella_omaan_tyohon_kehittamista_pai_vakodin_arjessa.pdf
- Opetushallitus. 2017. Varhaiskasvatus. [Viitattu 13.11.2017] Saatavissa:
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Ratkes. 2015. Ratkaisukeskeisyys pähkinänkuoressa [viitattu 16.11.2017].
Saatavissa: <http://www.ratkes.fi/ratkes-pahkinankuoressa>
- Rautamies, Poikonen, Vähäsantanen & Laakso. 2016. Teacher-child relationship narrated by parents of children with difficulties in self-regulation. Early Child Development and Care.
- Riikonen, E. & Vataja, S. 2009. Voimavarasuuntautuneet neuvonta-, ohjaus- ja terapiamuodot. Duodecim, terveyskirjasto [viitattu 18.12.2017].
Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00105
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere.

Suomen NLP yhdistys 2017. Usein kysyttyä, Mitä on NLP? [Viitattu 9.4. 2018] Saatavissa: <http://www.nlpyhdistys.fi/tietoa/usein>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2017. Varhaiskasvatus [Viitattu 14.11. 2017]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Tukevalla polulla. 2015. Kasvun ja oppimisen tuki Kokemäen varhaiskasvatuksessa. [viitattu 9.11.2017]. Saatavissa: <http://kokemaki-fi-bin.aldone.fi/@Bin/cdfc9bedc0bcb7668961c79e7112543e/1508402082/application/pdf/553474/Varhaiserityiskasvatus%20Kokemäellä%20%288%201%2015%29.pdf>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Töttö, Pertti 2004. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [viitattu 4.11.2017]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä!

Varhaiskasvatuslaki 2a§ & 1§ (8.5.2015/580). [viitattu 4.3.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varonen, L. 2010. Muksuopin lumousta etsimässä. Ratkes 1/2010.

Viitala, R. 2000. Integraatio ja sen toimivuus lastentarhanopettajien arvioimana. Jyväskylän yliopisto. Erityiskasvatus. Tutkimusraportteja 72.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1. TEEMAHAASTATTELURUNKO

Teemahaastattelurunko

Teemat:

1. Ratkaisukeskeisyys

Miten koet?

Miten ja missä tilanteissa näkyi havainnoinnissa?

Mitä mieltä?

2. Haastavat tilanteet

Milloin?

Missä?

Miten puututaan?

Resurssit ja ajankäyttö?

3. Ohjaus

Yksilöohjaus

Ryhmäohjaus

LIITE 2. INFOKIRJE JA ALKUKARTOITUSKYSELY

LAMK

Lahden ammattikorkeakoulu
Lahti University of Applied Sciences

Hei Villähteen päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajat.

Olemme Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Toteutamme opinnäytetyössämme toimintamallin ratkaisukeskeisten menetelmien käytöstä osana päiväkodin arkea. Toimintamallin suunnittelussa käytämme apuna teemahaastattelua.

Uudessa Lahden varhaiskasvatuksen perusteissa neuropsykiatrinen ohjaaminen/ valmennus nostetaan yhdeksi osa-alueeksi tukena oppimista ja ohjaamista. Opinnäytetyömme avulla haluamme jakaa ohjeistuksen kaikkiin Lahden varhaiskasvatusta toteuttaviin yksiköihin, miten tätä toimintamallia soveltaa osana päiväkodin päivittäistä arkea.

Olette varmaankin osaltanne miettineet varhaiskasvatuksen suunnitelmaa yhdessä läpikäydessänne mitä NePsY eli neuropsykiatrinen valmennus tarkoittaa? Jos ette ole, olisi teidän ennen havainnoinnin aloittamista hyvä lukeista ne läpi peda.net:

<https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/esiopetus/hjao/thja/tta/rp:file/download/3ed8c377966c41db787c37da604b7093236f14fa/Reflektiivinen%20peili.pdf>

Teemahaastattelu järjestetään 19. 1 2018 klo: 12.00-13.30. Toivoisimme, että miettisitte ja havainnoisitte omaa lapsi ryhmääne ja ryhmässä työskenteleviä aikuisia viikon ajan ennen haastattelua. Voitte kiinnittää huomiota omaan ohjaamistapaanne ja miettiä mitä sanat: ennakointi, hyvähuomaaminen, voimavarojen vahvistaminen, havainnointi, lapsen itse sanoittaminen ja tilanteen tasalla pysyminen tarkoittavat ja miten ne näkyvät tai eivät näy ryhmänne toiminnassa. Liitteenä on lomake, jonka toivomme teidän täyttävän ennen teemahaastatteluun tuloanne.

Teemahaastattelussa käytävät asiat ovat:

1. Ratkaisukeskeisyys
2. Haastavat tilanteet
3. Ohjaus
4. Teidän ajatukset ja mahdolliset toiveet

Kiitos teille jo etukäteen!

Yhteistyöterveisin,

Camilla Kuivalainen & Jenna Storlöpare

Camilla.kuivalainen@student.lamk & Jenna.storlopare@student.lamk

Kyselylomake

Mitä ajatuksia sinussa herää, kun puhutaan ratkaisukeskeisyydestä tai neuropsykiatrisesta ohjauksesta ja valmennuksesta?

Onko sinulle NePsY jotenkin entuudestaan tuttu käsite?

Ei

Kyllä

Kuinka koette seuraavien väittämien toteutuneen havainnointia tehdessänne. Ympyröikää sopivin vaihtoehto. (1= täysin samaa mieltä, 2= jokseenkin samaa mieltä, 3= jokseenkin erimieltä ja 4= täysin erimieltä.)

1. Havainnoidaanko teillä ryhmänne lapsia ja kirjataanko havainnoiteja ylös?	1	2	3	4
2. Aikuiset ennakoivat tapahtuvia tilanteita havainnoimalla?	1	2	3	4
3. Lapsille annettiin mahdollisuus itse tilanteiden sanoittamiseen?	1	2	3	4
4. Lasten voimavarat huomioidaan ja niitä vahvistetaan sanallisella palautteella?	1	2	3	4
5. Oliko aikuisilla aikaa kohdata lapsi yksilöllisesti?	1	2	3	4
6. Jokaisen lapsen yksilöllisiin onnistumisiin annettiin tasavertaisesti palautetta ja ne huomioitiin?	1	2	3	4
7. Lapset saavat enemmän positiivista kuin negatiivista palautetta?	1	2	3	4
8. Käytetäänkö teillä kieltomuotoja?	1	2	3	4

Mitkä asioiden koette olevan haasteellisia oman ryhmänne arjessa ja mihin haluaisitte erityisesti meidän kiinnittävän huomiota, kun suunnittelemme tulevaa ohjeistusta?

Kiitos paljon vastauksistanne!

VOIMALEIJONAN ONNISTUMISOPAS

VOIMALEIJONAN ONNISTUMISOPAS

MIKÄ ON VOIMALEIJONAN ONNISTUMISOPAS?

Voimaleijonan onnistumisopas on työmenetelmä, joka tuo helpoilla tulostettavilla ohjeilla ratkaisukeskeiset menetelmät osaksi päivittäistä arkea. Opas on kasattu ja suunniteltu niin, että erilaisten harjoitusten avulla autetaan nostamaan lasten voimavaroja ja olemassa olevia taitoja esiin positiivisuuden kautta.

Ratkaisukeskeisessä ajattelutavassa pyritään haastavissakin tilanteissa löytämään tavoitteita, voimavaroja ja päämääriä. Näiden avulla pääsemme eteenpäin ja selviämme paremmin haastavista tilanteista. Toivon luominen ja voimavaroihin keskittyminen helpottaa tulevaisuuteen katsomista, sekä lisää tavoitteellisuutta ja näiden kautta asioissa edistyminen mahdollistuu. Muista, että välillä pienikin edistyminen voi olla suuremman muutoksen alkua. (Mannström-Mäkelä 2015-2016.) Positiivisen psykologian ajattelutavan mukaisesti, mihin keskityt, saat sen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016). Kun keskityt lasten vahvuuksiin, tulet myös löytämään niitä.

Tässä oppaassa keskitytään ratkaisujen etsimiseen eikä ongelmiin. Positiivinen lähestyminen ja ajattelu ongelmia ja haastavia tilanteita kohtaan näkyy oppaan menetelmien toteuttamisessa ja suunnittelussa. Opas on suunniteltu lapsilähtöisesti ja sen hahmona ja kannustajana toimii Voimaleijona. Voimaleijonaa käytetään erilaisissa tehtävissä ja menetelmien tunnuksena. Opas koostuu niin yksilö, kuin ryhmässä tehtävistä harjoituksista ja niitä on mahdollista soveltaa omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaan.

SISÄLLYS LUETTELO:

MIKÄ ON
VOIMALEIJONAN
ONNISTUMISOPAS?

OHJAUS MENETELMÄT JA TEHTÄVÄT:

- OSAAMIS- JA VAHVUUSKARTTA
- LASTEN TIETOKORTIT
- LASTEN VOIMAKORTIT
- ONNISTUMISPASSI
- YHTEISTEN TAVOITTEIDEN VOIMAVARALEIJONA
- LAPSEN VOIMAVARA JA TAITOVIKKO
- ONNISTUMISMITALLI
- JANAKÄVELY / TULEVAISUUDEN MUISTELU
- VOIMALEIJONAN YSTÄVÄ VIIKKO
- DIPLOMI
- SOPIMUSPOHJA
- MUISTITAULU
- KASVATTAJILLE

OSAAMIS-JA VAHVUUSKARTTA

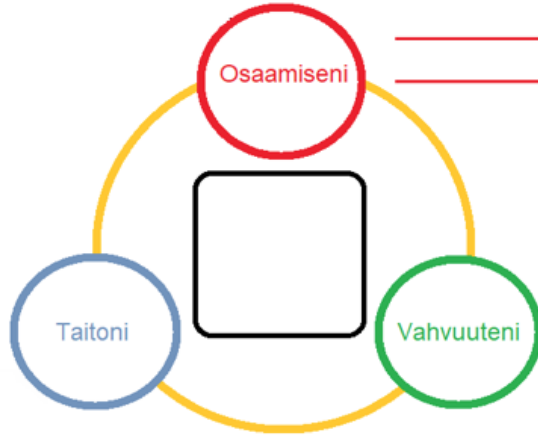
Menetelmä joka kasaa yhteen lapsen osaamisen, taidot ja vahvuudet.

MITEN KÄYTTÄÄ OSAAMIS-JA VAHVUUSKARTTAA?

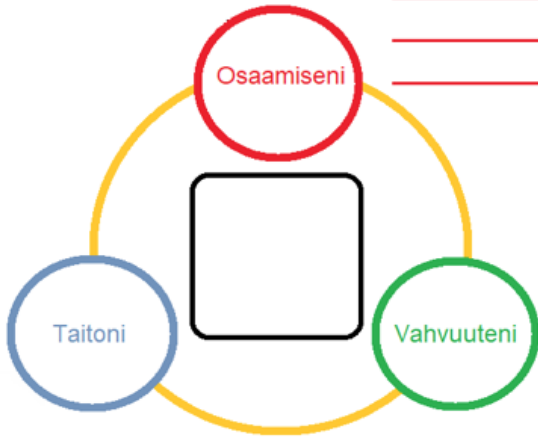
Aikuinen ja lapsi täyttävät yhdessä osaamis- ja vahvuuskartan. Tämä menetelmä kartoittaa lapsen vahvuuksia ja olemassa olevia voimavaroja, joita voidaan vahvistaa eri työskentelymenetelmin. Harjoituksessa voi myös käyttää muita lapsia kertomaan lapsen vahvuuksia ja positiivisia asioita.

Yksi tärkeä asia on lapsen kuunteleminen. Vahvuudet voidaan myös kartoittaa pyytämällä lasta kertomaan esimerkiksi hänen tekemistään asioista tai jostain kivasta tapahtumasta, josta aikuinen sitten kerää korttiin lapsen vahvuuksia.

LASTEN TIETOKORTIT:

Mitkä ne ovat: Lasten tietokortit ovat helposti saatavilla oleva työkalu niin ryhmän aikuisille, kuin esimerkiksi sijaisille tai ryhmässä toimiville opiskelijoille/ työharjoittelijoille. Korttiin kirjataan kasvattajan ja lapsen kanssa yhdessä olennaisia asioita lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen tai kortit voidaan täyttää yhdessä huoltajan kanssa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa.

MITEN VOIN KÄYTTÄÄ LASTEN TIETOKORTTEJA TYÖVÄLINEENÄ?

Lasten tietokortteihin on kasattu yksilöllisesti lapsiin liittyvää asiaa kasvusta, kehityksestä, sosiaalisista suhteista, lapsen taidoista, voimavaroista sekä tiedoista mitä vielä harjoitellaan/ opetellaan. Lisäksi niistä löytyy tiedot muista lapseen liittyvistä asioista jotka ovat tärkeitä ja jotka tulee tietää lapsesta esimerkiksi: ruoka-aine allergiat.

Kortteja voidaan käyttää, kun suunnitellaan esimerkiksi leikkituokioita, leikkiryhmiä ja leikkipareja. Sijaiset voivat käyttää kortteja esimerkiksi ohjatessaan lapsia leikkeihin tai muihin toimiin.

Kortit on helppo ottaa/laittaa mukaan esimerkiksi lapsen siirtyessä päivystävään päiväkotiin, jolloin tiedot lapsista siirtyvät kätevästi uusille kasvattajille.

Kortissa on paikka lapsen omalle merkille tai valokuvalle.

LAPSEN SOSIAALISET SUHTEET:

KAVERIT/ YSTÄVYYS SUHTEET:

EI KAVERIT/ RISTIRIITATILANTEET:

MIELENKIINNON KOHTEET:

**MITÄ LAPSI HALUAA TEHDÄ/
LEIKKIÄ:**

LAPSEN OSAAMINEN / TAIDOT:

MITÄ LAPSI OSAA JO (VAHVUDET JA VOIMAVARAT):

MITÄ TAITOJA LAPSI VIELÄ HARJOITTELEE:

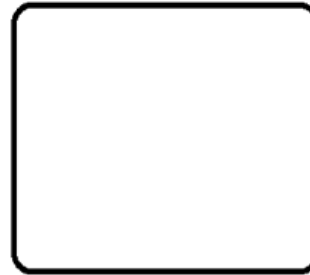
MUITA TÄRKEITÄ TIETOJA LAPSESTA:

LAPSEN SOSIAALISET SUHTEET:

KAVERIT/ YSTÄVYYS SUHTEET:

EI KAVERIT/ RISTIRIITATILANTEET:

MIELENKIINNON KOHTEET:

**MITÄ LAPSI HALUAA TEHDÄ/
LEIKKIÄ:**

LAPSEN OSAAMINEN / TAIDOT:

MITÄ LAPSI OSAA JO (VAHVUDET JA VOIMAVARAT):

MITÄ TAITOJA LAPSI VIELÄ HARJOITTELEE:

MUITA TÄRKEITÄ TIETOJA LAPSESTA:

VOIMAKORTIT:

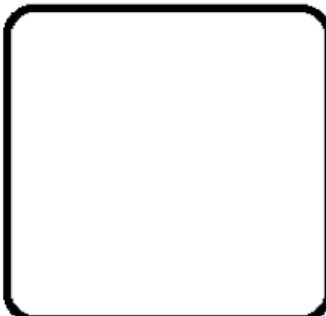
Mitkä ne ovat? Voimakortit ovat menetelmä jossa ensin kasvattajat, huoltajat ja lapsi miettivät lapsen voimavaroja ja tuovat ne esille kirjoittamalla. Jokainen lapsi on hyvä jossakin ja lapset tarvitsevat muistutusta siitä.

MITEN VOIN KÄYTTÄÄ VOIMAKORTTEJA LASTEN KANSSA?

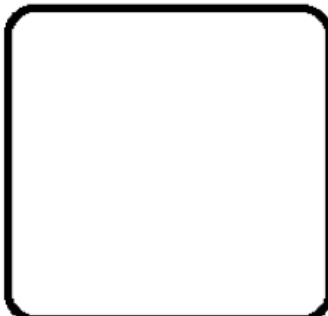
Lapset itse osallistuvat korttien tekemiseen ikätasoisesti. Jos lapsella on jokin kuva/ merkki käytössä voi sen laittaa kortin keskellä olevaan laatikkoon, tässä voi käyttää myös lapsen valokuvaa. Kortit toimivat myös oivallisesti esimerkiksi ruokapaikkakortteina tai muina vastaavina. Tarkoituksena että lapsen vahvuuksia muistellaan ja haetaan onnistumisia ja ilon kokemuksia tämän kautta, joka taas vahvistaa lapsen itsetuntoa ja motivoi yrittämään.

Ristiriitatilanteen sattuessa voidaan lapsen kanssa miettiä mikä meni vikaan ja mitkä olivatkaan niitä lapsen vahvuuksia. Tarkoituksena on kertoa, että vaikka jokin asia meni vikaan tai siinä on parantamista osaa lapsi jo vaikka mitä. Haastavien tilanteiden tultua ajankohtaiseksi, voidaan käydä läpi lapsen voimavaroja, jotka on kirjoitettu korttiin.

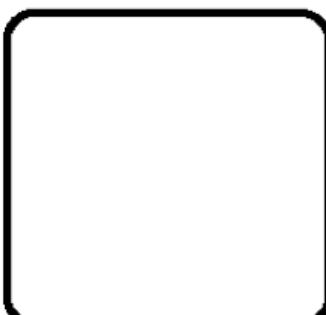
Vanhemmat voivat käyttää kortteja myös. Ne voidaan sijoittaa vaikka omalle lokerikkopaikalle jossa vanhemmat voivat tarpeen mukaan muistutella siihen kirjattuja asioita.

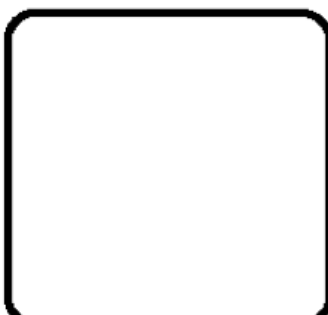
 _____

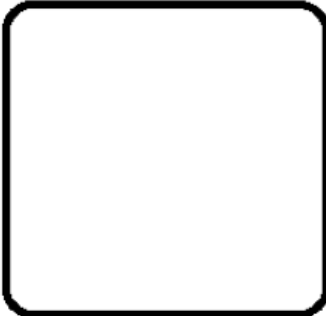
 _____

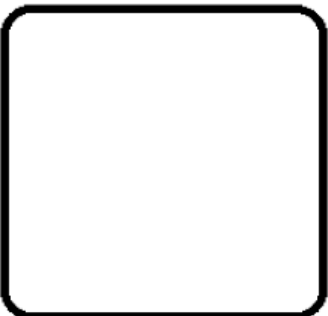
 _____

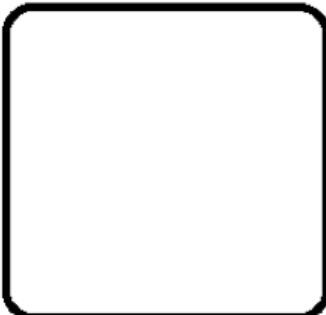
 _____

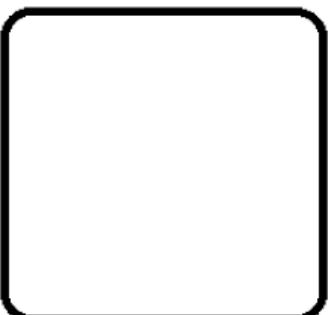
 _____

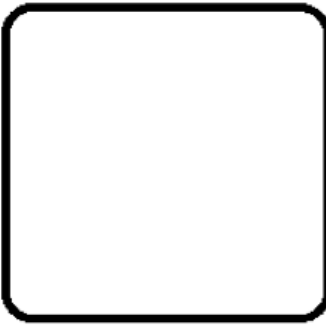
 _____

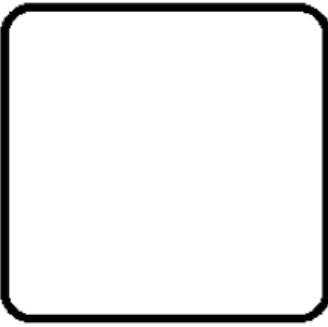
 _____

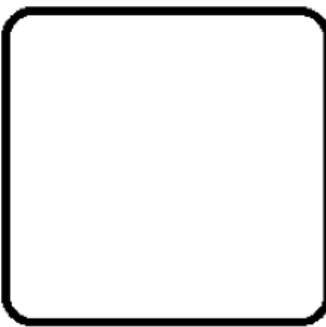
 _____

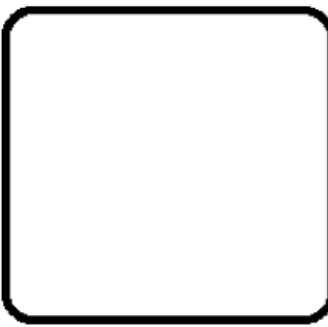
 _____

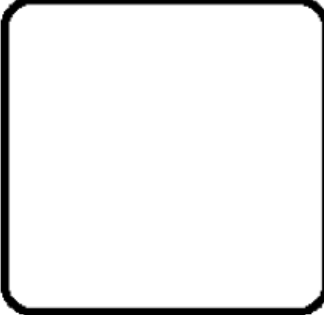
 _____

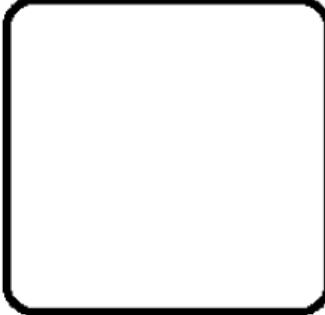
 _____

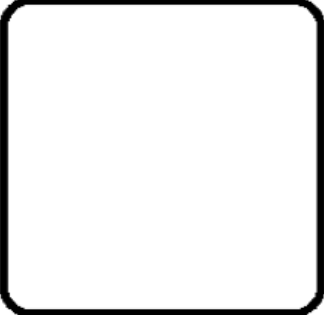
 _____

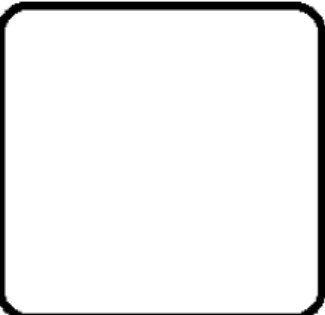
 _____

 _____

 _____

 _____

ONNISTUMISPASSI:

Mikä tämä on? Onnistumispassi on eräänlainen tarrapassi työväliseksi joko koko ryhmälle tai yksittäisen lapsen kanssa. Nepsy ajatuksen mukaan: tavoite on liian iso, jos sitä ei voida tavoittaa ja se kasvaa mihin kiinnität huomiota. Onnistumispassi antaa lapselle myönteisiä onnistumisen kokemuksia.

MITEN VOIN KÄYTTÄÄ ONNISTUMISPASSIA?

Kasvattajat ja lapset miettivät yhdessä mikä tai mitkä tilanteet/taidot ovat sellaisia joita tarvitsee vielä harjoitella. Onnistumispassi toimii motivaattorina lapselle esimerkiksi: jos pukeutumistilanteet ovat hankalia voi lapsi saada onnistuessaan hymynaaman kuvan. Tärkeää on miettiä tavoite sellaiseksi, että lapsi voi sen oikeasti saavuttaa ja pilkkoa tavoite riittävän pieniin osiin. Esimerkiksi: ensimmäinen tavoite: lapsi osaa pukea villasukat omatoimisesti, tavoite kaksi: lapsi pukee villahaalarin omatoimisesti, tavoite kolme: lapsi pukee haalarin. Onnistumispassin tavoitteet mietitään aina yksilöllisesti.

Onnistumispassia voi myös käyttää koko ryhmässä. Esimerkiksi: ruokailutilanteet sujuvat hyvin, koko ryhmä saa hymynaaman kuvan, kaikki maistavat salaattia, ovat päivälevolla kiltisti jne. Jokainen yksikkö voi miettiä oman ryhmänsä ja lastensa kehityskohdat joihin passia voidaan hyödyntää.

Palkinnon jokainen määrittää itse omassa ryhmässään, mutta tässäkin on mielikuvitus vain rajana. Palkinto voi olla esim. voimaleijonan onnistumismitali jotka löytyvät myös tästä materiaalista, voimaleijonan diplomi, omaleikkituokio kaverin kanssa, kun toiset lapset tekevät jotakin muuta, tai vaikka lasten oma leffatuokio.

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

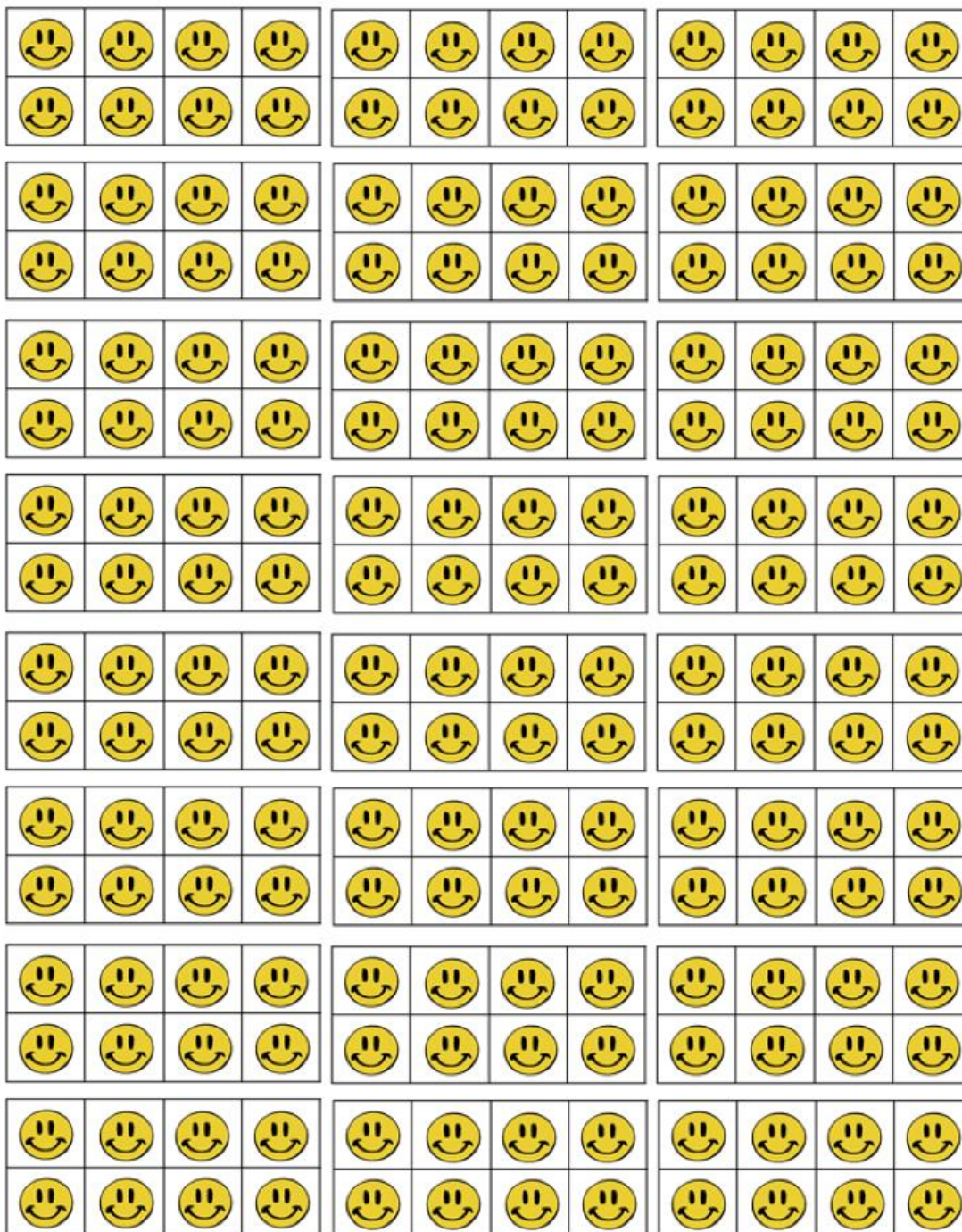
ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISPASSI

ONNISTUMISSPASSIN HYMYNAAMA KUVAT:

YHTEISTEN TAVOITTEIDEN VOIMALEIJONA

Mikä on yhteisten tavoitteiden Voimaleijona? Yhteisten tavoitteiden Voimaleijona toimii innostajana koko ryhmälle tavoitteiden saavuttamisessa. Ryhmässä voi esiintyä haasteita joihin kasvattajat miettivät ratkaisua. Tilanteita voivat olla esimerkiksi: päivälepoa, ruokailun haasteet, yhteiset toimintahetket.

MITEN VOIN KÄYTTÄÄ YHTEISEN TAVOTTEIDEN VOIMALEIJONAA?

Kasvattajat yhdessä miettivät mikä on sellainen haaste tai tilanne jossa Voimaleijonaa voisi käyttää.

Voimaleijona tulostetaan ja sen voi esimerkiksi laminoida seinälle. Ideana on, että kun yhteisesti sovittu asia sujuu leijona saa yhden hymynaama merkeistä. Aina tässä menetelmässä ei tarvitse olla niin sanottua palkintoa, mutta jokainen voi itse miettiä haluaako sellaisen kuitenkin motivoimaan lapsia.

Esimerkkejä milloin Voimaleijonaa voidaan käyttää:

Salaatin, hedelmien ja vihannesten maistaminen: Kun jokainen lapsista on maistanut edellä mainittuja sovittuja asioita voimaleijona saa merkkinsä. Tämä menetelmä motivoi lapsia kokeilemaan uusia makuja ja toimimaan yhdessä.

Tuokio/tilanne jossa on mahdollisesti haasteita: Kun lapset ovat osallistuneet ja toimineet niin kuin yhdessä on sovittu voimaleijona saa merkkinsä.

Siirtymätilanteet: Joskus ~~pukeutumis-~~ tai siirtymätilanteet aiheuttavat hankaluuksia. Voimavaraleijonan voi esimerkiksi laittaa eteisen seinälle ja leijona saa merkkinsä, kun kaikki ovat jaksaneet yrittää.

Lepohetket: Voimavaraleijona saa merkkinsä, kun lepoa on rauhallista.

Voimaleijonaa on helppo soveltaa mihin tahansa tilanteeseen

Muistakaa että on tärkeää sopia yhdessä lasten kanssa mistä leijona saa merkkinsä. Tähän voidaan käyttää vaikka oppaassa olevaa yhteistyö sopimusta johon kaikki sitoutuvat.

LAPSEN VOIMAVARA- JA TAITOVIKKO!

Tämän harjoituksen avulla lapsesta kerätään viikon ajan vahvuuksia ja voimavaroja. Ne ovat lapsen nähtävissä ja niitä käsitellään viikon ajan.

MITEN KÄYTTÄÄ TÄTÄ HARJOITUSTA RYHMÄSSÄ?

Aikuiset ja ryhmän lapset nimeävät lapsesta yhden taidon joka viikonpäivä, joka laitetaan näkyvälle paikalle esimerkiksi lokeroon kiinni. Tämän voi tehdä tässä oppaassa oleviin tulostettaviin valmiisiin pohjiin tai käyttää esimerkiksi post- it lappuja.

Harjoitusta voi tehdä myös isomman lapsen kanssa niin, että lapsi kertoo itsestään tai jostakin tapahtumasta ja aikuinen konkreettisesti kiinnittää lapun lapseen havaitessaan vahvuuden tai voimavaran, jolloin siitä tulee konkreettinen osa lasta.

Harjoituksen voi myös lisätä oppaasta löytyvään lapsen taitoviikkoon jolloin se tehdään jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisesti eikä kokoryhmälle tehtävänä viikko harjoituksena.

Harjoituksen tarkoituksena on, että taitoja ja voimavaroja konkreettisesti nimetään ja saatetaan lapsen ja perheen tietoon.

VOIMALEIJONAN ONNISTUMISMITALI

Mikä on onnistumismitali? Onnistumismitali on työmenetelmä, jolla kerrotaan lapsen onnistuneen asioissa ilman sanallista palautetta.

MITEN KÄYTTÄÄ VOIMALEIJONAN ONNISTUMISMITALIA?

Jokaisella lapsella on omat tavoitteensa ja kehittämiskohteensa, joita harjoitellaan. Lasten onnistumisia voidaan palkita sanattomasti tämän merkin avulla.

Kasvattajat tulostavat ja laminoivat voimaleijonan onnistumismitaleja valmiiksi, jotta niitä voidaan käyttää ja antaa lapsille palautetta kiinnittämällä mitali esimerkiksi lokerikkoon tai muulle näkyvälle paikalle, josta myös vanhemmilla on mahdollisuus huomata tämä ja antaa positiivista palautetta omille lapsilleen.

Jokaisen lapsen kanssa voidaan sopia yhdessä oma tavoite, jonka saavutettuaan lapsi saa mitalin. Muiden ryhmän lasten ei tarvitse tietää mistä lapsi mitalin saa. Näin oli haaste sitten suuri tai pieni jokainen voi mahdollisuuksien mukaan saada vuorollaan onnistumismitalin ja kokea onnistuneensa.

JANAKÄVELY/ TULEVAISUUDEN MUISTELEMINEN:

Mitä on tulevaisuuden muisteleminen? Tulevaisuuden muisteleminen tai toisella nimityksellä janakävelyä voidaan käyttää mahdollisien haasteiden ratkaisemiseen niin että lapsi toimii aktiivisena tekijänä ja sanoittaa itse "reseptinsä" miten saavuttaa tavoite. Näin kasvattaja myös voi kirjata ja havainnoida lapsen olemassa olevia vahvuuksia ja voimavaroja ja keskittyä vahvistamaan niitä.

MITEN KÄYTTÄÄ MENETELMÄÄ LAPSEN KANSSA?

Tulevaisuuden muistelussa on tärkeää liikkuminen. Kasvattaja voi tehdä janan lähes minne vain. Se voi olla esimerkiksi matto, maalarinteippi joka on laitettu lattiaan tai jokin muu vastaava. Tärkeää on, että on olemassa alku ja loppu pää.

Mielikuvien ja leikinkautta voidaan lapsen kanssa muistella tulevaisuutta niin että lapsi sanoittaa esimerkiksi taidon jonka haluaa oppia. Lapsi voi itse kertoa mitä taitoa harjoittelee. Sen jälkeen hän menee janan toiseen päähän missä hän osaa jo kyseisen asian. Mielikuvien avulla mietitään miltä tuntuu kuin taidon osaa, mitä siitä on seurannut jne. Tämän jälkeen lapsi alkaa muistelemaan mitä kaikkea hän on tehnyt matkan varrella, jotta on oppinut taidon. Aikuinen kirjaa tämän ylös ja näin lapsi sanoittaa sen mitä hänen tulee tehdä, että tulevaisuudessa onnistuu saavuttamaan taidon.

Esimerkki: Jos lapsella on esimerkiksi haasteita nukkarissa, tehdään jana, jossa lapsi menee toiseen päähän ja kertoo että on oppinut olemaan päivälevolla rauhassa. Tämän jälkeen hän alkaa peruuttamaan janalla ja mainitsee aikuisen auttamalla mitä tapahtui.

Esimerkiksi: en leikkinyt enää unilelullani, kuuntelin satua enkä heilutellut jalkojani, aikuinen silitti minua vähän aikaan, sain rauhallisemman paikan missä nukkua. Tästä tehdään yhdessä suunnitelma, jossa saavutetaan mahdollisia mitaleja, onnistumismerkkejä onnistumispassiin tai jotakin muuta. Tämä toimintamalli kasvattaa lapsen positiivisia kokemuksia ja auttaa lasta onnistumaan onnistumisen kautta ja pois ei toivotusta käyttäytymisestä.

VOIMALEIJONAN YSTÄVÄVIKKO:

Voimaleijonan ystäväviikko on menetelmä, jolla lapsi on viikon ajan ryhmän viikon ystävä. Tämä tukee myös lapsen osallisuutta ja toiset lapset oppivat tuntemaan lasta, hänen mielenkiinnon kohteitaan ja taitojaan paremmin.

MITEN KÄYTTÄÄ VOIMALEIJONAN YSTÄVÄVIKKOA RYHMÄSSÄ?

Kasvattajat vuorollaan antavat tulostettavat ja kotiin vietävät paperit, jotka lapset ja huoltajat täyttävät yhdessä ja jotka viikonlopun jälkeen palautetaan ryhmään.

Lapset voivat tuoda kotoaan hänelle tärkeitä asioita, valokuvia, leluja, kirjoja ja pelejä joita sitten tutkitaan, tehdään, luetaan ja pelataan yhdessä.

Haastattelu rungossa on myös kohta, jossa ryhmän lapset voivat kertoa mukavia asioita lapsesta ja jotka kirjataan monisteeseen ylös.

Hei vanhemmat!

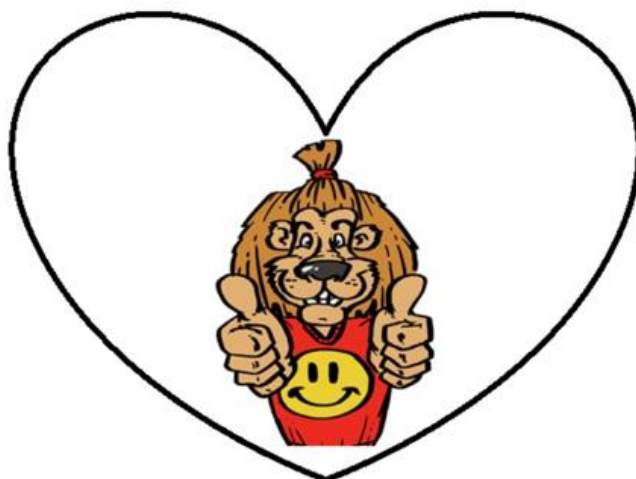
Ryhmässämme esittelemme joka viikko

Voimaleijonan viikon ystävän.

Vuorotellen ryhmän jokainen lapsi saa olla voimaleijonan viikon ystävä.

Viikon ystävä esitellään muulle ryhmälle siten, että aikuinen haastattelee lasta ohessa olevan haastattelulomakkeen avulla joka täytetään kotona.

Täytättehän lomakkeen maanantaiksi ja tuotte päiväkotiin. Kiitos!

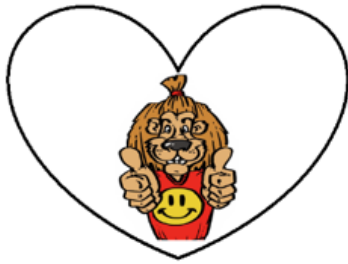

On **viikon ystävä** viikolla _____

Voimaleijonan ystävä voi tuoda kotoaan kyseiseksi viikoksi päiväkotiin näytille esim. lempikirjan, -pelin, -lelun, -pehmolelun, valokuvia lapsesta vauvana, valokuvia perheestä, kotieläimistä jne.

Esittelylomakkeeseen voi kiinnittää kuvan lapsesta.

Halutessaan lapsi voi värittää lomakkeen yläosan kotona.

VOIMALEIJONAN VIIKON YSTÄVÄ:

Nimi ja lempinimeni: _____

Syntymäpäivä ja paikka: _____

Keitä perheeseeni kuuluu: _____

Harrastukset: _____

Lempileluni: _____

Lempi tv-ohjelmani: _____

Lempi lauluni: _____

Mistä liikunnasta pidän: _____

Jännin asia mitä olen koskaan tehnyt: _____

Minua pelottaa: _____

Minä tykkään: _____

Mikä minusta tulee isona: _____

Asiat jotka ovat minulle tärkeitä: _____

Mitä minä osaan: _____

Mitä minä haluaisin osata: _____

Missä olen erityisen hyvä: _____

Terveiset ryhmän aikuisille: _____

Tämä kohta täytetään yhdessä päiväkodissa:

Millainen _____ on: _____

Missä _____ on taitava: _____

VOIMALEIJONAN DIPLOMI:

Voimaleijonan diplomi toimii palkintona ja motivaattorina lapselle/lapsille. Aikaisempia menetelmiä käyttäen tämä voi olla palkinto saavutetuista asioista ja tavoitteista.

Jokainen ryhmä tai kasvattaja miettii mihin diplomia voidaan käyttää. Diplomiin kirjataan mistä diplomi on saavutettu.

Voimaleijonan DIPLOMI

MISTÄ DIPLOMI MYÖNNETÄÄN:

Diplomin myöntäjän nimi

Päivämäärä

VOIMALEIJONAN SOPIMUSPOHJA:

Voimaleijonan sopimus pohja toimii yhteisesti tehtäväksi lapsiryhmän tai yksittäisen lapsen kanssa. Lapsille on hyvä opettaa kirjallisen sopimuksen tuomia vastuita ja velvollisuuksia, tämä voi myös motivoida lapsia sitoutumaan paremmin.

MITEN KÄYTÄN SOPIMUSPOHJAA?:

Kasvattaja sopii yhdessä lapsen tai lapsiryhmän kanssa siitä mistä sovitaan, tai mitkä ovat tavoitteet. Tavoitteet voidaan kirjoittaa, mutta lisäksi voidaan sopimukseen liimata tai piirtää kuvia, jotta lapsille hahmottuu sovitut asiat paremmin.

Sopimus laitetaan näkyvälle paikalle jonka jokainen sopimuksen osapuoli allekirjoittaa esimerkiksi omalla sormenjäljellään.

Sopimukseen voidaan palata, jos lapset tai lapsi sitä rikkoo ja muistella mitä on yhdessä sitouduttu tekemään.

VOIMALEIJONAN SOPIMUS!

KUKA SOPIMUKSESTA SOPII:

JA

MITÄ TÄLLÄ SOPIMUKSELLA SOVITAAN?

ALLEKIRJOITUKSET:

MUISTITAULU KASVATTAJILLE:

- + SE KASVAA MIHIN KIINNITÄT HUOMIOTA
- + JOS TAVOITE EI TÄYTY, ON SE LIIAN ISO
(PILKO TAVOITE PIENEMPIIN OSIIN)
- + AJATUS ON TILAUS
- + MIKRO JA MAKROHETKIEN TÄRKEYS
- + JOS EPÄONNISTUT POIMI JOTAIN MUKAASI
- + JOKAINEN ON HYVÄ JOSSAKIN!
- + KASVATTAJA VOI NOSTAA TAIDOT JA
VOIMAVARAT ESIIN
- + ONGELMAKESKEISYYDESTÄ
RATKAISUKESKEISYYTEEN
- + LUO LAPSELLE PÄIVITTÄIN ONNISTUMISEN
KOKEMUKSIA
- + MUISTA POSITIIVINEN PALAUTE
- + EI ONGELMIA VAAN RATKAISUJA JA MITEN
NIISTÄ SELVITÄÄN

LÄHTEET:

Mannström-Mäkelä, L. 2015-2016. Luentomuistiinpanot: Ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja-koulutuksesta. Vantaa

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä!

